Een drugbeleid op school: resultaten van de bevraging van de leerlingen (mei 1998)

VAD

Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen
E. Tollenaerestraat 15
1020 BRUSSEL
Tel. 02/423.03.33
Fax 02/423.03.34

Inhoudstafel

Lijst met tabellen

1. Inleiding p. 1
2. Beschrijving van de populatie p. 2
3. Risicogedrag: middelengebruik en gokken p. 3
4. Externe en interne controlefactoren: school en ikzelf p. 10
    4.1. Opvang en begeleiding van leerlingen omtrent druggebruik p. 10
    4.2. Opvoeding: sfeer op school en druggebruik p. 10
5. Externe en interne controlefactoren: vrije tijd en ikzelf p. 12
    5.1. Motieven van jongeren om al dan niet illegale drugs te gebruiken p. 12
    5.2. De rol van de vriendengroep p. 14
6. Bespreking van de resultaten p. 15
    6.1. Gebruik, motieven en omgeving p. 15
    6.2. Schoolklimaat en activiteiten op school p. 22
Eindnoten p. 23
Bijlage 1: de vragenlijst p. 24
Bijlage 2: een drugbeleid op school p. 40
Bijlage 3: lijst met preventiewerkers p. 44
Bijlage 4: tabellen p. 46

VAD
E. Tollenaerestraat 15, 1020 Brussel

Lijst met tabellen

In het rapport:

Tabel A: Het voorkomen van gebruik.

Tabel B: De frequentie van gebruik.

Tabel C: Het ooit-gebruik van drugs in 1998 bij schoolgaande jongeren van het secundair onderwijs in Vlaanderen, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages (L. Maes, 1998).

Tabel D: Het ooit-gebruik van illegale drugs in 1998 bij schoolgaande jongeren van het secundair onderwijs in Vlaanderen, naar soort product, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages (L. Maes, 1998).

Tabel E: Het voorkomen en de frequentie van cannabisgebruik naar leeftijd in 1998, uitgedrukt in percentages en absolute aantallen (L. Maes, 1998).

Tabel F: Het aantal jongeren dat voor geld speelt, naar frequentie en soort gokken, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages (P. Lambrecht, 1994).

In bijlagen:

Tabel 1a: De leeftijdsverdeling van de ondervraagde jongeren, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 1b: De leeftijdsverdeling van de ondervraagde jongeren in 4 en 2 leeftijdsgroepen, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 2a: De ooit- (stoppers en gebruikers) versus nooit-gebruikers van tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 2b: De ooit- (stoppers en gebruikers) versus nooit-gebruikers van tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs naar leeftijd, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 3: De lifetimeprevalentie van tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 4: De frequentie van het gebruik van tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs gedurende het afgelopen jaar, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 5: De niet-gebrukers, occasionele en regelmatige gebruikers naar leeftijd voor tabak en alcohol, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 6: De frequentie van het cannabisgebruik het afgelopen jaar naar leeftijd, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 7: Het aantal leerlingen dat (n)ooit voor geld heeft gespeeld, naar soort gokken, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 8: Het aantal leerlingen dat de volgende instanties/ personen wil aanspreken inzake drugproblemen, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 9: Het aantal leerlingen dat zich al dan niet goed voelt op school, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 10: Het aantal leerlingen dat aan middagactiveiten zou willen meedoen naar soort activiteit, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 11a: De belangrijkste redenen waarom jongeren wel illegale drugs gebruiken, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 11b: De belangrijkste redenen waarom jongeren geen illegale drugs gebruiken, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 11c: De belangrijkste redenen waarom jongeren geen illegale drugs gebruiken, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages, volgens de leerlingen die nog nooit illegale drugs hebben gebruikt versus de leerlingen die wel ooit illegale drugs hebben gebruikt.

Tabel 11d: De belangrijkste redenen waarom jongeren wel illegale drugs gebruiken, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages, volgens de leerlingen die nog nooit illegale drugs hebben gebruikt versus de leerlingen die wel ooit illegale drugs hebben gebruikt.

Tabel 12: Het percentage jongeren dat op een plaats is geweest waar illegale drugs werden gebruikt, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Tabel 13: Het aantal jongeren dat de reactie weergeeft van vrienden en ouders in verband met het proberen en het gebruik van cannabis, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Een drugbeleid op school: resultaten van de bevraging van de leerlingen

1. Inleiding

In de periode maart-april en mei-juni 1998 werden 9 scholen bevraagd. In de eerste periode ging het om 2 scholen die de vragenlijst hebben uitgetest. Op basis van deze testfase werd de vragenlijst aangepast. Dit rapport geeft dan ook enkel de belangrijkste resultaten weer van de 7 Vlaamse scholen die hebben geparticipeerd aan de pilootfase van de bevraging in de periode mei-juni 1998.

Elke school heeft zelf de vragenlijsten afgenomen in een aantal klassen van verschillende leeftijden en onderwijsrichtingen. Het gaat hier dus in geen geval om gegevens afkomstig van representatieve steekproeven[1], noch mogen de resultaten gepresenteerd in dit rapport veralgemeend worden voor de volledige Vlaamse schoolpopulatie.

De vragenlijst die werd gehanteerd voor de bevraging is gebaseerd op bestaande vragenlijsten en werd uitgetest. Deze vragenlijst is geschikt voor alle leerlingen van 12 tot 18 jaar. In deze vragenlijst kwamen verschillende thema's aan bod: attituden en houdingen van jongeren ten aanzien van druggebruik, vrijetijdsbesteding, de sfeer op school en in de klas en een drugbeleid op school.
Het rapport is zo opgebouwd dat bij elk thema eerst een korte uitleg wordt gegeven over de vragen zelf *(deel A)*. Daarna komt er een bespreking van de resultaten van de vragenlijst *(deel B)*. Af en toe worden hierbij resultaten uit andere onderzoeken aangehaald om het kader beter te kunnen schetsen *(deel C)*.

We hebben ervoor gekozen om bij de bespreking van de resultaten niet alle vragen uit de vragenlijst uitvoerig te behandelen. Zo werd er bij het onderdeel drugbeleid op school enkel het onderdeel over de opvang en het schoolklimaat besproken. De andere vragen die hoorden bij een drugbeleid op school zijn eerder schoolspecifiek. Zo hangen de vragen die peilen of men ooit het schoolreglement gelezen heeft af van de manier waarop de school het schoolreglement voorstelt en dit is voor iedere school anders.

[1] Zo werden er bijvoorbeeld beduidend meer jongens dan meisjes bevraagd.

2. Beschrijving van de populatie

In de periode mei-juni 1998 hebben 7 scholen de vragenlijst (zie bijlage) afgenomen in een aantal klassen. Het gaat hier in hoofdzaak om richtingen in het ASO, TSO, BSO en BUSO. In het totaal ging het om 1215 leerlingen, van wie 967 jongens en 243 meisjes. De gemiddelde leeftijd van deze populatie is 14,9 jaar. De minimumleeftijd bedraagt 12 jaar en de maximumleeftijd 22 jaar. Voor de resultaten in dit rapport hebben we ons beperkt tot de leeftijdsgroep van 12 tot 18 jaar. De groep 18-plussers was te klein om apart te analyseren en bovendien wilden we kunnen vergelijken met andere onderzoeken die de leeftijdsgrens beperkt hebben van 12 tot 18 jaar. We hebben hierbij een opsplitsing gemaakt naar een jongere en oudere leeftijdsgroep om de relaties tussen leeftijd en bijv. het druggebruik te analyseren. De leeftijdsverdeling wordt weergegeven in *tabellen 1a en b in bijlagen.*

3. Risicogedrag: middelengebruik (vraag 13 en 14) en gokken (vraag 9a, b, c)

A. Situering/motivering van de vragen

druggebruik: lifetimeprevalentie en frequentie

Drugs worden opgesplitst in illegale (cannabis, XTC, cocaïne, heroïne, ...) en legale (alcohol, tabak, geneesmiddelen) middelen. Deze opsplitsing geeft sommi-gen de illusie dat het gaat om gevaarlijke en minder gevaarlijke producten. Niets is minder waar. Overmatig gebruik van alle drugs - legale en illegale - kan, naast (lichamelijke of psychische) verslaving, ook veel andere problemen veroorzaken van lichamelijke, psychosociale, financiële of juridische aard. De opsplitsing in legale en illegale drugs is dus gebaseerd op de wetgeving en niet op hun schadelijkheid.

Daarom werden in deze enquête de leerlingen niet enkel bevraagd over illegaal druggebruik, maar ook over het gebruik van legale genotmiddelen, zoals bijv. tabak en alcohol. Wanneer in deze tekst over drugs gesproken wordt, gaat het om zowel legale als illegale drugs.

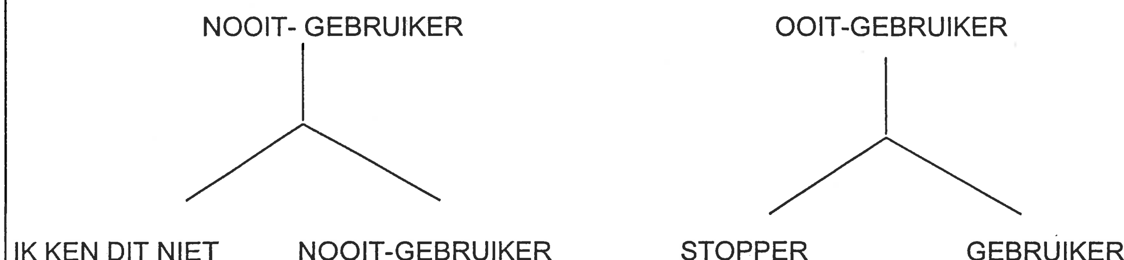
Vragen 13 en 14 geven aan hoeveel jongeren (il)legale drugs gebruiken en om welke drugs het voornamelijk gaat. Verder wordt er ook nagegaan hoe vaak deze drugs worden gebruikt. We baseerden ons hierbij op de indeling van bestaand onderzoek (P. Lambrecht, 1994[i]) (zie tabel A en B).

Tabel A: Het voorkomen van gebruik.

lifetimeprevalentie van het gebruik van bijv. alcohol (vraag 13):

- **de nooit-gebruikers**: zijn diegenen die aangeven nog nooit alcohol gedronken te hebben of die alcohol niet kennen.
- **de stoppers**: zijn diegenen die aangeven het voorbije jaar geen enkel alcoholisch product gebruikt te hebben, maar ooit in hun leven wel eens alcohol te hebben gebruikt.
- **de gebruikers**: zijn diegenen die aangeven het voorbije jaar tenminste één van de alcoholische middelen te hebben gebruikt.
- **ik ken dit niet-categorie:** dit zijn diegenen die het product niet kennen en van wie de kans bijgevolg groot is dat ze dit product nog nooit hebben gebruikt.

Op basis van deze vierdeling spreken we eveneens van de **nooit- versus de ooit-gebruikers**:



Tabel B: De frequentie van gebruik.

frequentie van het gebruik van bijv. alcohol (vraag 14) - **het niet-gebruik**: dit is het niet gebruiken van alcoholische dranken het voorbije jaar. - **het zelden gebruik**: dit is het minder dan maandelijks gebruik van alcoholische dranken het voorbije jaar. - **het occasioneel gebruik**: dit is het eens of meerdere malen per maand gebruiken van alcoholische dranken het voorbije jaar. - **het regelmatig gebruik**: dit is het eens of meerdere malen per week gebruiken van alcoholische dranken het voorbije jaar. - **het zeer regelmatig gebruik**: dit is het dagelijks gebruiken van alcoholische dranken het voorbije jaar.

Tussen de categorieën van illegale drugs (vraag 13 en 14) werd een niet bestaand product **NTSC** toegevoegd. Op die manier kunnen we controleren in welke mate de leerlingen de vragenlijst op een ernstige manier ingevuld hebben. Indien blijkt dat een groot deel van de leerlingen NTSC heeft gebruikt, dan is de kans groot dat het percentage dat illegale drugs heeft gebruikt, wordt overschat[2].

gokken: spelen voor geld

Behalve vragen over druggebruik werd er ook een vraag gesteld (vraag 9a, b, c) over spelen voor geld, gokken. In Nederlands onderzoek (van de Meerendonk, 1995[ii]) maakt men duidelijk een onderscheid tussen behendigheidsspelen en kansspelen. **Behendigheidsspelen** zijn spelen waarbij de speler de uitslag kan beïnvloeden. De speler maakt hierbij gebruik van techniek en vaardigheid. Het zijn ook deze twee elementen die de uitslag (score) bepalen. Het is niet mogelijk om met deze spelen geld te verdienen of geld te verliezen. De bekendste voorbeelden zijn de flipperkasten en videospelletjes. Behendigheidsspelen worden niet gerekend onder spelen voor geld.

Daarnaast zijn er de **kansspelen**. De speler kan bij deze spelen de uitslag niet van te voren beïnvloeden. Het lot bepaalt de uitslag. Een voorbeeld van een kansspel is dobbelen. Kansspelen waarbij geld wordt ingezet om winst te behalen, worden onder het gokken gerekend. Bekende voorbeelden hiervan zijn casinospelen, kansspelautomaten (bijv. fruit-), bingo, het wedden op paarden, de lotto. Eventueel kan men hier het rijtje aanvullen met het kaartspelen voor geld.

Men kan hierbij nog eens het onderscheid maken tussen **riskante en niet-riskante kansspelen**. Bij riskante kansspelen is de tijd tussen inzet en winst of verlies kort. Een bekend voorbeeld hiervan is de "subito". "Om te winnen moet je krabben" en dit is snel gebeurd. Bij eventuele winst is de verleiding groot om binnen de kortste keren opnieuw een nieuwe "subito" te kopen. Bij de lotto is de tijd tussen inzet en

[2] Om het aantal overschattingen inzake druggebruik zoveel mogelijk te beperken, werden de leerlingen die aangeven het product "ntsc" te gebruiken of gebruikt te hebben, wat vraag 13 en 14 betreft uit de analyse genomen.

opbrengst wat groter. Je moet wachten tot er een trekking plaatsvindt vooraleer je weet of je kan rekenen op verlies of winst.

Gokken kan tot problemen leiden. Deze moeilijkheden kunnen ontstaan op financieel en relationeel vlak, problemen op het werk, op school,.... Bijgevolg kan ook het gokken net zoals roken en drinken een risicogedrag vormen voor jongeren. Het gokgedrag bij jongeren is echter nog maar weinig onderzocht geweest in België. Meestal gaan de bestaande onderzoeken eerder over de karakteristieken bij mensen met gokproblemen in begeleiding. Volgens het CGG Matt Talbot[iii] zouden in België naar schatting zo'n 75.000 tot 100.000 mensen met gokproblemen zijn. Gegevens op nationaal niveau of gemeenschapsniveau inzake jongeren en gokken zijn niet voorhanden.

B. Bespreking resultaten bevraging over druggebruik en gokken[3]

druggebruik

In tabel 2a in bijlagen wordt er een algemeen overzicht gegeven van de (n)ooit-gebruikers van tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs. Alcohol (84,8%) wordt door de meeste leerlingen gebruikt, gevolgd door medicatie (82,6%), tabak (51,8%) en illegale drugs (23,3%).

Naarmate de leeftijd stijgt (12-13 jaar, 14 jaar, 15 jaar, 16-18 jaar), stijgt ook het aantal ooit-gebruikers van tabak, alcohol, medicatie of illegale drugs *(zie tabel 2b in bijlagen).* De verschillen tussen de oudste en de jongste leeftijdsgroep variëren van 7 tot 30%. Bovendien stellen we vanaf de leeftijd van 14 jaar en 15 jaar een duidelijke breuk vast. Het percentage ooit-gebruikers van tabak, alcohol en illegale drugs wordt dan beduidend groter. Een tweede breuk stellen we vast bij de leeftijd van 16 tot 18 jaar, voornamelijk bij illegale drugs is dit het geval.

Bekijken we de verschillende producten meer in detail dan komen we tot de volgende besluiten. Bij alcohol gaat het voornamelijk om leerlingen die bier en wijn drinken *(zie tabellen 3 en 4 in bijlagen).* Ongeveer de helft heeft nog nooit alcopops gedronken. Sterke drank en smart drinks[4] zijn ook minder populair, alhoewel het

---

[3] Bij de afname en de verwerking van de gegevens hebben we gemerkt dat deze vragen niet altijd even gemakkelijk te begrijpen waren voor de leerlingen. Achteraf hebben we elke vragenlijst nagekeken op mogelijke misinterpretaties. Vaak werd vraag 14 door de leerlingen niet goed gelezen. Deze vraag duidt op de frequentie van middelengebruik het afgelopen jaar. Velen hebben hier de referentieperiode niet in rekening genomen. Zo had een deel van de leerlingen die ooit het product had gebruikt, maar niet het afgelopen jaar (vraag 13) een frequentie aangeduid bij vraag 14. We hebben hier dus te maken met niet-consistente antwoorden. Deze fouten werden zoveel mogelijk eruit gehaald.

[4] Voor alle duidelijkheid: smart drinks zijn eigenlijk geen alcoholische dranken, vandaar dat ze als een aparte categorie worden beschouwd. Onder smart drinks rekenen wij red bull, black booster,... Bij het

aantal occasionele drinkers van sterke dranke en smart drinks schommelt tussen de 28 en 32%. De frequentie van alcoholgebruik is afhankelijk van het soort drank. Bier wordt door meerdere jongeren op een frequentere basis gebruikt. Ongeveer 25% drinkt minstens 1 keer per week bier. Wijn, aperitief en long drinks worden minder frequent gebruikt. Het aantal regelmatige gebruikers van alcohol treffen we het meest aan bij de oudste leeftijdsgroep van 16 tot 18 jaar *(zie tabel 5 in bijlagen).*

Bij medicatie gaat het meestal om pijnstillers. 23,5% van de leerlingen heeft tijdens de maand voorafgaand aan de bevraging pijnstillers genomen.

26,2% van de leerlingen heeft tijdens de maand voorafgaand aan de bevraging gerookt. 19,2% geeft aan het afgelopen jaar dagelijks gerookt te hebben. De oudste leeftijdsgroep van 16 tot 18 jaar telt de meeste regelmatige gebruikers van tabak *(zie tabel 5 in bijlagen).*

Bij de illegale drugs wordt cannabis het meest gebruikt. Hallucinogenen, amfetamines, tripmiddelen, snuifmiddelen en XTC worden sporadisch gebruikt. 9,3% gebruikte cannabis tijdens de maand voorafgaand aan de bevraging (zie tabel 3). Wanneer we kijken naar de frequentie van cannabisgebruik, stellen we vast dat 67,3% van de ooit-gebruikers van cannabis dit product occasioneel gebruikt (minder dan één keer per maand tot meerdere malen per maand). 5,1% gebruikt wekelijks of dagelijks cannabis *(zie tabel 4 in bijlagen).* Het gaat hier voornamelijk om de groep van 15 tot 18 jaar (*zie tabel 6 in bijlagen).*

gokken: spelen voor geld

De frequentie van het spelen voor geld is weergegeven *in tabel 7 in bijlagen.* Het merendeel van de leerlingen heeft ofwel nog nooit op speelautomaten, op de lotto ofwel nog nooit met kaarten voor geld gespeeld. Van alle gokspelen komt wedden voor geld het meeste voor, gevolgd door het spelen met de lotto. Als men het doet, dan speelt men eerder zelden, ongeacht het soort gokspel. Zo'n 7% speelt maandelijks met de lotto of gaat een weddingschap aan voor geld. Ongeveer 6% speelt wekelijks met de lotto. Voor de speelautomaten schommelt dit percentage rond de 3%.

---

berekenen van het percentage alcoholgebruikers werd de categorie smart drinks niet weerhouden. Onder alcopops rekenen wij rum cola, vodka orange...

C. Bespreking resultaten[iv] van bestaande studies over druggebruik en gokken

druggebruik: lifetimeprevelantie en frequentie

Uit recent onderzoek van Maes et al.[v] in 1998 blijkt dat alcohol de meest gebruikte drug is, gevolgd door medicatie, tabak en illegale drugs (zie tabel C).

Tabel C: Het ooit-gebruik van drugs in 1998 bij schoolgaande jongeren van het secundair onderwijs in Vlaanderen, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages (L. Maes, 1998).

Product	N	%
alcohol	8420	91,6
medicatie	5730	63,5
tabak	4715	51,3
illegale drugs	2234	25,1

→ De resultaten van de 7 scholen tezamen verschillen enigszins van de resultaten van L. Maes als het gaat over het percentage ooit-gebruik van medicatie. In het onderzoek van L. Maes is dit percentage veel lager. Voor het overige zijn er weinig verschillen in ooit-gebruik wat betreft alcohol, tabak en illegale drugs.

In het onderzoek van L. Maes wordt van alle illegale drugs cannabis het meest gebruikt (zie tabel D). De meeste respondenten duiden aan dat zij slechts 1 à 2 keer dergelijke producten hebben gebruikt. Het gaat hier over ooit-gebruik. De resultaten van alle 7 scholen tezamen laten zien dat over het algemeen het percentage ooit-gebruik van de verschillende producten vergelijkbaar zijn met deze van het onderzoek van L. Maes. Het ooit-gebruik van kalmeermiddelen in het onderzoek van L. Maes is wel beduidend lager.

Tabel D: Het ooit-gebruik van illegale drugs in 1998 bij schoolgaande jongeren van het secundair onderwijs in Vlaanderen, naar soort product, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages (L. Maes, 1998).

Soort drug	ooit-gebruik		ooit-gebruik van de 7 scholen tezamen	
	N	%	N	%
cannabis	1932	21,8	212	19,2
speed, XTC	571	6,5	(amfetamines) 65	5,9
			(XTC) 54	4,9
kalmeermiddelen	459	5,2	118	10,8
snuifmiddelen	406	4,6	62	5,6
stimulerende middelen	328	3,7	-	-
LSD	223	2,6	(trips) 40	3,6
cocaïne	173	2,0	11	1,0
heroïne	71	0,8	8	0,7
crack	65	0,8	-	-

In tabel E wordt de frequentie van cannabisgebruik weergegeven, zoals bleek uit de resultaten van L. Maes. Het valt onmiddellijk op dat een minderheid 3 tot meerdere keren heeft gebruikt. De percentages voor de andere illegale producten liggen lager wat betreft ooit-gebruik en het gebruik van de afgelopen maand.

Tabel E: Het voorkomen en de frequentie van cannabisgebruik naar leeftijd in 1998, uitgedrukt in percentages en absolute aantallen (L. Maes, 1998).

Heb jij reeds hash/marihuana (joints) gebruikt?						
Leeftijd	**nooit+ik ken dit niet**		**1-2 keer**		**3 keer of meer**	
	N	%	N	%	N	%
11-12	156	98,1	2	1,3	1	0,6
13-14	2438	95,0	80	3,1	49	1,9
15-16	2385	81,1	239	8,1	317	10,8
17-18	1679	63,3	277	10,4	696	26,3
> 18,5	302	52,6	67	11,7	205	35,7
Hoe vaak heb jij de afgelopen maand hash/marihuana (joints) gebruikt?						
leeftijd	**nooit+ik ken dit niet**		**1-2 keer**		**3 keer of meer**	
	N	%	N	%	N	%
11-12	156	98,1	2	1,3	1	0,6
13-14	2505	97,6	49	1,9	15	0,6
15-16	2592	88,0	204	6,9	151	5,1
17-18	2119	79,9	242	9,1	290	10,9
> 18,5	416	73,0	59	10,3	96	16,8

Hoe hoger de leeftijd, hoe meer leerlingen op een frequentere basis cannabis gebruiken. Dit geldt ook zo voor de resultaten voortgebracht door alle 7 scholen tezamen *(zie tabel 6 in bijlagen).*

gokken

In het onderzoek van P. Lambrecht (1994) bleek dat ongeveer 3 op 5 jongeren van het secundair onderwijs aangeven wel eens voor geld te spelen. Dit omvat zowel spelen met de Nationale Loterij als meer riskante vormen van gokken zoals bingospelen. De meeste spelers van speelautomaten doen dit voornamelijk in de vakantie, op café of in een taverne. Tijdens of voor en na de lessen op school wordt door 8,2% gespeeld. De helft van deze groep speelt overdag tijdens de schoolpauzes[vi].

De resultaten van het onderzoek van Lambrecht laten de volgende verdeling zien:

Tabel F: Het aantal jongeren dat voor geld speelt, naar frequentie en soort gokken, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages (P. Lambrecht,1994).

soort gokken	**nooit**	**zelden**	**maandelijks**	**wekelijks**	**dagelijks**
	%	%	%	%	%
op speelautomaten	68,4	24,9	3,0	2,8	0,9
met wedden	59,1	33,8	5,1	1,1	0,9
met kaarten	81,4	13,3	3,2	1,6	0,5
met de lotto	69,0	20,9	4,0	5,8	0,3

Uit deze resultaten van P. Lambrecht blijkt dat een minderheid vaak voor geld speelt. Wedden en met de lotto voor geld spelen is het meest populair bij de jongeren van dit onderzoek.

Nemen we de 7 scholen tezamen dan tellen we een groter aantal leerlingen die spelen voor geld (wedden, kaarten, lotto) in vergelijking met het onderzoek van P. Lambrecht *(zie tabel 7 in bijlagen).* Naar leeftijd zijn er weinig verschillen.

4. Externe en interne controlefactoren: school en ikzelf

4.1. Opvang en begeleiding van leerlingen omtrent druggebruik (vraag 27)

A. Situering/motivering van de vragen

Het is belangrijk dat leerlingen weten bij wie ze terecht kunnen indien zijzelf of een vriend(in) een drugprobleem heeft. Via deze vraag kan de leerling niet alleen aanduiden naar wie zijn of haar voorkeur uitgaat, maar bovenal met wie hij of zij als eerste contact zou opnemen.

B. Bespreking van de resultaten van de bevraging over de opvang en begeleiding van leerlingen omtrent druggebruik

Uit tabel 8 in bijlagen blijkt dat de meerderheid zijn of haar beste vriend(in) als eerste zou aanspreken, gevolgd door de ouders. Naast de vriendengroep speelt de onmiddellijke omgeving dus ook een rol. Daarnaast wordt de Druglijn vernoemd, broer of zus en een vertrouwensleerkracht. De PMS-/MST-medewerker kwam pas later in de rij naar voren, met 17,2%. Opgesplitst naar leeftijd merken we enkele verschillen. Zo geven meer oudere leerlingen de voorkeur voor de opvang door beste vriend(in) of broer en zus, terwijl de jongere leeftijdsgroep in grotere mate het belang onderstreept van de opvang door ouders of door een vertrouwensleerkracht.

4.2. Opvoeding: sfeer op school en druggebruik (vraag 10 tot en met 12)

A. Situering/motivering van de vragen

De **sfeer op school** bepaalt voor een groot stuk hoe wordt omgegaan met de ondersteuning van vaardigheden die belangrijk zijn bij drugpreventie (bijv. opkomen voor je mening, leren 'neen' zeggen, problemen oplossen,...). Een positief schoolklimaat draagt hiertoe bij. Uit onderzoek[vii] blijkt dat wanneer een jongere zich niet thuisvoelt op school, dit een verhoogd risico kan betekenen voor alcohol- en ander drugmisbruik.

In concreto hebben we door middel van 15 items (vraag 12) gepeild hoe leerlingen zich voelen op school, in de klas, wat zij van hun schoolwerk vinden en in welke mate zij opkomen voor hun ideeën, gevoelens, meningen. We spreken hier van een 4-tal dimensies *(zie tabel 9 in bijlagen).* Daarnaast hebben we ook gepeild naar de

activiteiten op school tijdens de middag (vragen 10 en 11): wat willen jongeren graag tijdens de middag doen en in welke mate kan de school hieraan tegemoet komen? De middagactiviteiten vormen naast het contact tussen leerkrachten en leerlingen, leerkrachten en leerlingen onderling, tussen directie en leerlingen, de infrastructuur van de school, de prestatiegerichtheid, de leerlingenbegeleiding, het schoolbeleid en de participatie aan het schoolbeleid één van de factoren die mede het schoolklimaat bepalen[viii].

Verder werden er nog andere vragen gesteld over regels en afspraken omtrent een drugbeleid op school. Deze regels en afspraken vormen een belangrijk instrument naar leerlingen, leerkrachten, directie, PMS/MST, ouders toe om duidelijkheid te scheppen over het beleid van de school. Vaak staan deze in het schoolreglement, maar gaat elke school hier op een andere manier mee om. Omdat deze vragen eerder schoolspecifiek zijn, worden de resultaten hiervan niet besproken in dit rapport.

B. Bespreking van de resultaten van de bevraging over de sfeer op school en druggebruik.

Wat betreft het zich goed voelen in de klas, mogen we stellen dat een meerderheid (van 79,7% tot 89,3%) goed kan opschieten met zijn of haar klasgenoten *(zie tabel 9 in bijlagen)*. De meerderheid is ook voldoende assertief in de klas om uit te komen voor zijn eigen mening. Dit geldt in grotere mate voor de oudste leeftijdsgroep van 15 tot 18 jaar. Uiteindelijk voelt 69,7% zich goed op school en zou ze liever niet van school willen veranderen. Dit is eerder de mening van de jongere leeftijdsgroep van 12 tot 14 jaar. Dit neemt niet weg dat een groot deel het schoolwerk, de vakken, minder aantrekkelijk vindt, af en toe geen zin heeft om naar school te gaan, vindt dat er te weinig prettige dingen op school worden gedaan of dat de leerkrachten wat meer met de leerlingen zouden mogen babbelen. Daarnaast blijft het voor een meerderheid van de leerlingen (57,8%!) een vervelende zaak om voor de klas te komen. Dit geldt vooral voor de jongere leerlingen.

De middagactiviteiten beïnvloeden ook het schoolklimaat (*zie tabel 10 in bijlagen).* Zo zijn 836 (73,4%) leerlingen voorstander van meer of andere activiteiten tijdens de middag. Naar leeftijd zijn er geen verschillen. Er werd ook bevraagd aan welke activiteiten zij tijdens de middag zouden willen deelnemen, maar deze resultaten zijn ook eerder schoolspecifiek en worden niet besproken in dit rapport.

5. Externe en interne controlefactoren: vrije tijd en ikzelf

Naast de school zijn er nog andere factoren die het druggebruik direct dan wel indirect kunnen beïnvloeden. Onder deze factoren verstaan we de kennis en opvattingen die men heeft over drugs en druggebruik, de vriendengroep, de groepsdruk, de subcultuur, het aanbod van drugs, de samenleving waarin we leven enz. De kennis van de invloed van deze factoren moet ons in staat stellen om preventie-initiatieven in verband met drugmisbruik te ontwikkelen[ix].

Het onderzoek van Lo en Globetti (1995)[x] spreekt van interne en externe controlefactoren bij middelengebruik, i.c. marihuana. Ze zijn van mening dat deze controlefactoren verantwoordelijk zijn voor het begin en de frequentie van het gebruik van illegale drugs. De interne controlefactoren hebben meestal betrekking op productkennis en opinies omtrent druggebruik, terwijl de externe factoren ondermeer de extracurriculaire activiteiten, de afkeurende houding van leeftijds-genoten ten aanzien van middelengebruik, het aantal keer dat men op een plaats is geweest waar illegale drugs werden gebruikt en de beschikbaarheid van drugs omvat. In de volgende paragrafen wordt dieper ingegaan op deze facetten.

5.1. Motieven van jongeren om al dan niet illegale drugs te gebruiken (vraag 16a en b)

A. Situering/motivering van de vraag

Vraag 16a en b onderzoekt de heersende opinies van jongeren over het al dan niet gebruiken van illegale drugs. De vraag waarom iemand al dan niet illegale drugs gebruikt, zet aan tot nadenken. Meestal neemt de respondent zichzelf als referentiepunt bij het beantwoorden van deze vraag. Het zelfbeeld, het gevoel van eigenwaarde speelt hierbij een rol. Hoe gaat men om met moeilijke situaties? Kan men gemakkelijk achter waarden en opvattingen staan en er ook naar handelen? Kan men de alternatieven van een bepaald gedrag en de gevolgen ervan overzien en durft men ook te weigeren als men uitgenodigd wordt tot negatief of destructief gedrag? Hoe maakt men duidelijk wat men voelt, wat men belangrijk vindt? Hoe gaat men om met gezichtsverlies? Hoe gaat men om met conflicten? Niet alleen de manier waarop men zelf naar de situatie kijkt, is belangrijk om opbouwend sociaal gedrag en een positieve betrokkenheid te ontwikkelen, maar ook het inzicht in hoe anderen omgaan met moeilijke situaties. Opbouwend sociaal gedrag veronderstelt ook het vermogen om het gezichtspunt van een ander te begrijpen en zich erin te verplaatsen. Het veronderstelt ook een open interactie, niet alleen tussen jongeren, maar ook tussen jongeren en volwassenen[xi].

B. Bespreking van de resultaten van de bevraging over de motieven van jongeren om al dan niet illegale drugs te gebruiken

Tabel 11a in bijlagen geeft aan hoe jongeren denken over illegaal druggebruik en de achterliggende motieven. De meeste van deze jongeren zijn nooit-gebruikers van illegale drugs. We zien onmiddellijk dat een groot deel in de eerste plaats denkt dat het is “voor de kick”, “om stoer te doen”, gevolgd door “uit nieuwsgierigheid”, “omdat ze onder druk staan van hun vrienden” en “om zich goed te voelen”. Opgesplitst naar leeftijd blijven de drie eerst genoemde redenen de meest belangrijkste. Toch benadrukken de 12- tot 14-jarigen de twee eerste redenen meer dan de 15- tot 18-jarigen. Van deze laatste groep hebben meer leerlingen aangegeven dat de factor “om zich goed te voelen” belangrijk is. Naar geslacht zijn er weinig of geen verschillen.

De meningen over waarom jongeren geen illegale drugs gebruiken, concentreren zich voornamelijk rond het gegeven “omdat ze die niet nodig hebben” *(zie tabel 11b in bijlagen).* Ongeveer de helft van de ondervraagde leerlingen gaf deze reden aan. Een andere vaak genoemde reden is “omdat ze bang zijn om verslaafd te worden”. Verder spelen volgens sommigen het gevaarlijk karakter van illegale drugs een rol, de schrik voor de ouders en de kostprijs van de producten alsook het hebben van een sterke persoonlijkheid. De reden “bang zijn om verslaafd te worden” wordt meer door de jongere leeftijdsgroep aangehaald, terwijl de oudere leeftijdsgroep meer de klemtoon legt op “uit schrik voor de ouders”. Naar geslacht zijn er hier weinig of geen verschillen. De meisjes benadrukken enkel in iets grotere mate het aspect van nieuwsgierigheid als belangrijk element om te gebruiken in vergelijking met de jongens, terwijl jongens het stoere gedrag meer beklemtonen. Bij de motieven om niet te gebruiken halen meer jongens dan meisjes de angst om verslaafd te worden aan, terwijl meisjes eerder het aspect van het niet nodig hebben aangeven.

Opgesplitst naar de groep van ooit- en nooit-gebruikers van illegale drugs, stellen we het volgende vast. De ooit-gebruikers halen ongeveer dezelfde redenen aan als de nooit-gebruikers om geen illegale drugs te gebruiken *(zie tabel 11c in bijlagen).* Alleen zullen de ooit-gebruikers de schrik voor de ouders alsook de kostprijs en de problemen met de politie meer aanhalen dan de nooit-gebruikers van illegale drugs als mogelijke redenen waarom men geen illegale drugs zou gebruiken. Diegenen die nog nooit illegale drugs hebben gebruikt zullen ook eerder stressfactoren en de druk van vrienden aanhalen waarom jongeren wel illegale drugs gebruiken in vergelijking met de ooit illegale druggebruikers *(zie tabel 11d in bijlagen).* Deze laatste groep geeft toe net zoals de nooit-gebruikers dat doen dat de kick, de nieuwsgierheid en het stoer doen een belangrijke rol spelen. Maar de ooit illegale druggebruikers leggen in tegenstelling tot de nooit-gebruikers van illegale drugs meer klemtoon op het ontspannende en het zich goed voelende effect dat uitgaat van het gebruik van illegale drugs.

5.9. De rol van de vriendengroep (vraag 15, 17a, b, c, d)

A. Situering/motivering van de vraag

Vraag 15 onderzoekt het aantal keer dat iemand op een plaats is geweest waar illegale drugs werden gebruikt. Vraag 17 a, b, c en d peilt naar de mening van significante anderen met betrekking tot het veronderstelde druggebruik. Volgens Lo en Globetti (1995)[xii] speelt het feit of men al op een plaats is geweest waar illegale drugs worden gebruikt naast andere factoren een rol in het eigen gebruik van illegale drugs. Zij zijn bovendien tot de vaststelling gekomen dat de mate waarin de vriendengroep het druggebruik van de respondent afkeurt een positieve invloed heeft op het niet-gebruik van in dit geval het roken van marihuana.

B. Bespreking van de resultaten van de bevraging over de rol van de vriendengroep

In tabel 12 in bijlagen wordt het percentage jongeren weergegeven dat reeds op een plaats is geweest waar illegale drugs werden gebruikt. 599 ondervraagde jongeren of 55,8% was reeds in dit geval. Er zijn hierbij weinig verschillen naar jongens en meisjes. Daarentegen zijn er wel verschillen naar leeftijd. Zo telt de oudste leeftijdsgroep van 15 tot 18 jaar meer leerlingen die af en toe tot vaak op een plaats komen waar illegale drugs werden gebruikt.

Daarnaast is er nog de invloed van vrienden. In de vragenlijst werd gepeild hoe jongeren denken dat vrienden en ouders reageren bij het proberen of het gebruiken van cannabis *(zie tabel 13 in bijlagen)*. Volgens de ondervraagde jongeren is de reactie van ouders bij het proberen of bij het gebruik van cannabis grosso modo hetzelfde: een overgrote meerderheid keurt het af.

Het aandeel vrienden dat afkeurend reageert, is groter bij het gebruik dan bij het proberen. Bij de reactie van de vrienden valt het wel op dat volgens de ondervraagde leerlingen 32,1% niet zou reageren indien men zelf cannabis zou proberen. Dit aantal daalt naar 25,2% bij het gebruik.

Het aandeel dat goedkeurt schommelt bij de reactie van de vrienden tussen de 9% en de 7%. De ouders die het gebruik of het proberen van cannabis zouden goedkeuren of er niet op zouden reageren, vormen een minderheid.

6. Bespreking van de resultaten[5]

In de periode mei-juni 1998 werden 1215 leerlingen bevraagd in 7 scholen, onder wie 967 jongens en 243 meisjes. De leeftijd varieerde tussen 12 en 22 jaar. Voor het rapport werden enkel de antwoorden van de 1163 leerlingen tussen 12 en 18 jaar weerhouden.

Bij de bespreking van de resultaten hebben we ervoor gekozen om de gegevens samen te voegen in twee grote delen. Het eerste deel bevat een bespreking van het gebruik, de motieven waarom jongeren al dan niet illegale drugs gebruiken en de rol van de omgeving. Het tweede deel voegt de gegevens samen die rechtstreeks betrekking hebben op de school, met name het schoolklimaat en de middagactiviteiten op school. In de individuele rapporten voor de scholen werd in dit deel ook het schoolreglement besproken.

6.1. Gebruik, motieven en omgeving

In deze paragraaf bespreken we het gebruik van legale en illegale drugs, de attitudes en houdingen die de leerlingen hebben tegenover (il)legale drugs en druggebruik, en tegenover de rol van hun omgeving (ouders, vrienden, andere vertrouwenspersonen, uitgaansmilieu, ...).

Het gaat hier om de gegevens van:
- tabellen 2a, 2b, 3 en 4: profiel van de leerlingen op het vlak van legaal en illegaal middelengebruik
- tabellen 11a, 11b, 11c en 11d: redenen die de leerlingen aangeven waarom jongeren (geen) drugs gebruiken
- tabellen 12 en 13: rol van de omgeving

Gebruik

Druggebruik bij jongeren is al lang geen zeldzaamheid meer. Omdat druggebruik een maatschappelijk verschijnsel is dat niet ophoudt bij de schoolpoort, krijgen vrijwel alle Vlaamse scholen ermee te maken. Drugs op school vormen in de eerste plaats een probleem voor de school. De jongeren zelf hebben er meestal niet zoveel problemen mee. Voor de overgrote meerderheid gaat het immers om experimenteren. Toch moet de school hierin een positie innemen. Hoewel de school niet verantwoordelijk is voor het druggebruik onder haar leerlingen en hoewel er meestal niet effectief tijdens de schooluren wordt gebruikt, toch draagt de school als belangrijk deel van de maatschappij mee de pedagogische verantwoordelijkheid om

[5] We willen er hier op wijzen dat voor elk van de individuele scholen die hebben geparticipeerd aan de pilootfase van de bevraging, deze bespreking veel uitgebreider was dan in deze geglobaliseerde synthese. De scholen hebben, gekoppeld aan de bespreking, een reeks concrete tips gekregen waarmee ze op basis van de resultaten van de bevraging kunnen verderwerken met de leerlingen, de ouders en de werkgroep.

dit thema bespreekbaar te stellen en om op een pedagogisch verantwoorde wijze met druggebruik om te gaan.

Bij zowel jongeren als ouders en leerkrachten leeft vaak een verkeerd beeld. De ideeën die men heeft over jongeren en drugs worden beïnvloed door de mediaberichtgeving over druggebruik bij jongeren, de eigen ervaringen en observaties, geruchten, enz.. Zo schatten gebruikers het aantal druggebruikers in een klas of school veel groter in dan niet-gebruikers.

Behalve de invloed van de media zijn er ook andere maatschappelijke en culturele factoren (wetgeving, beschikbaarheid, ...) die ervoor zorgen dat sommige drugs maatschappelijk aanvaard worden en andere niet. Dit komt ook tot uiting in zowel voorkomen als frequentie van gebruik. Zo zijn alcohol en tabak maatschappelijk aanvaarde drugs en bijgevolg zal een groter percentage jongeren deze middelen ook gebruiken in vergelijking met illegale drugs.

Van de bevraagde leerlingen heeft meer dan de helft ooit gerookt. Dit cijfer komt overeen met de gegevens van Lea Maes (1998)[xiii]. Op 14 jaar zien we **het ooit-gebruik van tabak** stijgen van 35,4% naar 52%. In de leeftijdsgroep van 16 tot 18 jaar heeft maar liefst 64,3% ooit gerookt.
19,1% van de bevraagde jongeren rookt dagelijks. Het aantal occasionele rokers neemt af bij de 16-18-jarigen, terwijl het aantal regelmatige rokers sterk stijgt. Er zijn ook beduidend meer regelmatige rokers bij de 14-15-jarigen dan bij de jongere leerlingen.
Zowel wat betreft de lifetimeprevalentie als de frequentie van het roken doen er zich dus twee sprongen voor: op 14 jaar en op 16-18 jaar.

Ook wat betreft **het ooit-gebruik van alcohol** blijkt 14 jaar eveneens een belangrijke leeftijd te zijn: het stijgt van 74,3% naar 85,7%, tot 90,8% bij de 16 tot 18-jarigen.
Meer dan de helft van de 16-18-jarigen drinkt regelmatig alcohol, tegenover ongeveer 30% bij de 14-15-jarigen en 10% bij de jongste leerlingen. Het gaat hierbij meestal om bier.
Ook bij het drinken van alcohol komen gelijkaardige leeftijdsprongen in frequentie en lifetimeprevalentie voor op 14 en 16-18 jaar.

Het **ooit-gebruik van medicatie** bedraagt 82,6%. Dit is beduidend hoger dan in het onderzoek van Lea Maes. Het schommelt tussen 77% en 87,9% voor de verschillende leeftijdsgroepen.
Ook de frequentie van het medicatiegebruik, voornamelijk van pijnstillers, ligt hoog: 23,5% van de leerlingen heeft tijdens de maand voorafgaand aan de bevraging pijnstillers genomen.

Wat betreft **illegale drugs** ligt het **ooit-gebruik** op 23,3%. Dit is vergelijkbaar met de gegevens van Lea Maes. We bemerken weer twee abrupte stijgingen in dit cijfer: op 14 jaar (van 9,2% naar 19,2%) en op 16-18 jaar (van 19,8% naar 40,9%).
Van de illegale drugs wordt cannabis het meest gebruikt: 9,3% gebruikte dit product tijdens de maand voor de bevraging. 5,1% gebruikt cannabis één maal per week of meer. De rest gebruikt dit eerder occasioneel. Dit is vergelijkbaar met de cijfers van

L. Maes, die vond dat 5,6% van de leerlingen tussen 13 en 18 jaar de maand voor de bevraging 3 keer of meer cannabis gebruikt had.
Hallucinogenen, tripmiddelen, snuifmiddelen en XTC worden eerder sporadisch gebruikt.

De bevraagde leerlingen hebben meer voor geld gewed (51,5%) en met de kaarten (27,9%) of de lotto (44,6%) voor geld gespeeld dan de leerlingen uit het onderzoek van P. Lambrecht (1996)[xiv]. Slechts een minderheid doet dit echter op regelmatige basis.

Gezien het feit dat de bevraagde leerlingen geen representatieve steekproef vormen van de totale leerlingenpopulatie in Vlaanderen, kan men deze resultaten niet veralgemenen en blijven de twee onderzoeken waarnaar we in dit rapport verwijzen het referentiepunt voor gegevens betreffende Vlaamse scholieren.

Motieven

De meeste jongeren die experimenteren met illegale drugs houden na een aantal keer vanzelf op met gebruiken. Andere jongeren beslissen om door te gaan. Motieven spelen hierbij een rol[xv]. In deze bevraging werd aan de leerlingen gevraagd waarom jongeren al dan niet illegale drugs gebruiken.

Op de vraag 'wat de motieven zijn van jongeren die illegale drugs gebruiken', is het meest gegeven antwoord 'voor de kick', gevolgd door 'om stoer te doen' en 'uit nieuwsgierigheid'. Andere redenen die werden vermeld zijn 'omdat ze onder druk staan van hun vrienden' en 'om zich goed te voelen'. Ze halen dus zeer verschillende redenen aan.

De antwoorden op de vraag naar motieven om geen illegale drugs te gebruiken zijn eveneens uiteenlopend. De meest voorkomende antwoorden waren 'omdat ze die niet nodig hebben', 'omdat ze bang zijn om verslaafd te worden', 'uit schrik voor hun ouders', 'omdat ilegale drugs gevaarlijk zijn', 'omdat ze te duur zijn' en 'omdat ze een sterke persoonlijkheid hebben'. Maar men moet rekening houden met het feit dat motieven om niet te gebruiken veranderen in functie van de leeftijd. Zo zijn jongere leerlingen gevoeliger voor angstaanjagende boodschappen, terwijl bij oudere leerlingen diezelfde boodschappen net hun nieuwsgierigheid kunnen opwekken of aan geloofwaardigheid verliezen doordat ze in tegenspraak zijn met de eigen ervaringen (of die van vrienden). Dit vinden we ook terug in de resultaten.

Goede preventie tracht daarom verschillende motieven te versterken waarom jongeren geen drugs gebruiken: attitudes, vaardigheden, verbondenheid met ouders, vrienden, de school, ...

Het leek ons eveneens interessant om na te gaan in hoeverre de perceptie van deze motieven verschilt bij jongeren die al eens illegale drugs hebben gebruikt en diegenen die dit nog nooit hebben gedaan. Hieruit blijkt dat de ooit-gebruikers van illegale drugs vinden dat jongeren die niet gebruiken dit niet durven, uit schrik voor de ouders, omdat ze bang zijn verslaafd te worden of omdat ze door de politie kunnen worden betrapt. Waarom jongeren wel illegale drugs gebruiken wijten zij aan

positieve motieven : voor de kick, uit nieuwsgierigheid, om stoer te doen, om zich goed te voelen en om zich te ontspannen. Anderzijds vinden de nooit-gebruikers van illegale drugs dat illegale druggebruikers gebruiken om stoer te doen, voor de kick, maar ook onder druk van hun vrienden of omdat ze onder stress staan. Met andere woorden, er bestaat een kloof tussen de opvattingen over elkaar. De jongeren formuleren de motieven waarom ze al dan niet gebruiken positief voor zichzelf en negatief voor de andere.

Gezien het feit dat jongeren in de eerste plaats naar hun beste vriend of vriendin stappen bij drugproblemen (zie infra), hebben deze gegevens belangrijke implicaties voor preventie : ze wijzen op het belang van de bespreekbaarheid van drugs tussen jongeren, zodat ze meer begrip voor elkaar kunnen opbrengen en zodat illegale druggebruikers en niet-gebruikers niet op elkaar neerkijken. Pas dan kunnen jongeren voor elkaar een ondersteuning zijn bij problemen. Deze gegevens tonen ook aan dat projecten die werken met de 'peer support'-methodiek een essentiële component vormen van een breed preventiebeleid : leeftijdsgenoten die elkaar helpen en steunen.

Rol van de omgeving

Zowel leerlingen die geen als leerlingen die wel illegale drugs gebruiken, zijn al op plaatsen geweest waar wel gebruikt of gedeald wordt. Dit hoeft niet altijd in relatie te staan met plaatsen waar jongeren uitgaan, maar kan bijv. ook de schoolpoort zijn, thuis, in de jeugdbeweging, ... 55,8% van de ondervraagde jongeren is al ooit op een plaats geweest waar illegale drugs werden gebruikt. Bij 16,1% gebeurt dit minstens éénmaal per week.

Wanneer we zeggen dat de omgeving een rol speelt bij het gebruik van drugs, bedoelen we hiermee in mindere mate de fysische omgeving, maar vooral de mensen met wie de jongere in contact komt.

Zo hebben vrienden en ouders een invloed bij het proberen of het gebruik van cannabis. Uit de resultaten blijkt dat 8,9% van de leerlingen verwacht dat hun beste vrienden het proberen van cannabis zouden goedkeuren en 7,3% het gebruik. 32,1% van de vrienden zou niet reageren bij proberen van cannabis en 25,2% niet bij gebruik. 59,1% zou proberen van cannabis openlijk afkeuren. Gebruik zou door 67,5% wel afgekeurd worden.

Bij de interpretatie van deze gegevens moeten moet men rekening houden met het feit dat jongeren zich richten tot hun beste vriend(in) indien zijzelf of een vriend(in) een drugprobleem hebben en moet men koppelen aan het gegeven dat er een grote kloof bestaat tussen de opvattingen over elkaar van jongeren die illegale drugs gebruiken en jongeren die dit niet doen (zie supra).

Wanneer we verder kijken tot wie de leerlingen zich - naast hun vrienden - richten inzake drugproblemen, zijn dit de ouders. Ook broer en zus vormen een belangrijk aanspreekpunt voor de leerlingen. Met andere woorden, het gezin vormt een belangrijke referentie voor de jongeren. Dit beklemtoont dat een open sfeer thuis

belangrijk is. Een openhartige communicatie tussen ouders en jongeren bezit onmiskenbaar een preventieve waarde[6]. Daarom is het nuttig dat ouders goed geïnformeerd zijn en dat ze oog hebben voor jongeren die problemen hebben en dat ze weten hoe ze ermee kunnen omspringen.

Ook de Druglijn (34,7%), de vertrouwensleerkracht (21%) en de PMS/MST-medewerker (17,2%) worden vermeld als instantie/persoon tot wie ze zich zouden wenden bij drugproblemen.

De 12- tot 14-jarigen vermelden meer de ouders en de vertrouwensleerkracht, terwijl bij de 15- tot 18-jarigen de beste vriend(in) en broef of zus een belangrijker plaats innemen.

[6] Aangezien de onrust van ouders omtrent mogelijk druggebruik van hun kinderen vandaag de dag zeer groot is, heeft VAD een vormingspakket voor ouders ontwikkeld, Lindestraat 14, die op deze ongerustheid wil inspelen en de communicatie met hun kinderen wil verbeteren.

Samengevat

Het ooit-gebruik van illegale drugs, vnl. van cannabis, bij de bevraagde leerlingen is vergelijkbaar met de gegevens uit bestaand onderzoek (Maes, 1998). Uit de resultaten blijkt dat het alcohol-, tabak- en medicatiegebruik meer aandacht behoeven dan het illegale druggebruik. Een groter aantal leerlingen speelt voor geld (wedden, kaarten, lotto) dan de leerlingen uit het onderzoek van Lambrecht (1996), maar slechts een minderheid doet dat vaak.

⇨ ***Deze gegevens pleiten voor een meer globale aanpak van middelengebruik, waarbij niet eenzijdig de aandacht gaat naar illegale drugs.***

De leerlingen geven verschillende redenen aan waarom jongeren al dan niet illegale drugs gebruiken. Ooit- en nooit-gebruikers formuleren de motieven waarom ze al dan niet gebruiken positief voor zichzelf en negatief voor de andere.

⇨ ***Het is belangrijk om de leerlingen te wapenen met een waaier van motieven om niet te gebruiken: attitudes, sociale en persoonlijke vaardigheden, verbondenheid met ouders, vrienden, de school, ...***

⇨ ***Gezien het feit dat jongeren met problemen in de eerste plaats steun zoeken bij elkaar, is peer support een goede preventiemethodiek: jongeren leren zo om begrip voor elkaar op te brengen, zodat de kloof tussen gebruikers en niet-gebruikers van drugs kleiner wordt.***

De belangrijkste aanspreekpunten voor de leerlingen wanneer ze willen praten over drugproblemen zijn de beste vriend(in), de ouders de Druglijn, broer of zus en de vertrouwensleerkracht. De meerderheid denkt dat zijn beste vrienden het proberen of het gebruik van cannabis zouden afkeuren. Een kwart tot éénderde verwacht helemaal geen reactie. Een kleine minderheid meent dat ze het zouden goedkeuren. Hoewel de meeste ouders zowel experimenteel als regelmatig gebruik zouden afkeuren, zou toch een aantal onder hen niet reageren en een enkeling zou dit zelfs goedkeuren.

⇨ ***Vrienden kunnen een positieve druk uitoefenen bij druggebruik.***

⇨ ***Het is belangrijk dat ouders leren omgaan met experimenterende jongeren.***

6.2. Schoolklimaat en activiteiten op school

Deze paragraaf handelt over het schoolreglement en de activiteiten op school.

Het gaat hier om de gegevens van:
- tabel 9: het schoolklimaat
- tabel 10: activiteiten op school
-

Het feit dat leerlingen niet zoveel plezier hebben in schoolwerk of de vakken wat minder aantrekkelijk vinden, doet nog geen afbreuk aan het gegeven dat ze zich wel goed voelen op school. 69,7% van de leerlingen voelt zich goed op school en 75% zou liever niet van school willen veranderen. De school is nu eenmaal een plaats waar effectief veel geleerd wordt. Sommige schoolactiviteiten in of buiten het lessenpakket laten wat meer ruimte voor creativiteit (videoprojecten, fototentoonstellingen, voordrachten, toneel). Belangrijk hierbij is het aanleren van sociale vaardigheden zoals in groep kunnen werken, constructief te werk gaan, zin voor creativiteit, omgaan met groepsdruk, grenzen verleggen, de eigen zwakke punten onder ogen durven zien, ...
Verder geeft de helft van de leerlingen aan dat de meeste leerkrachten te weinig met hen babbelen, terwijl toch 21% zich tot de vertrouwensleerkracht zouden wenden met drugproblemen. Ongeveer 58% van de leerlingen vindt het vervelend om voor de klas te komen.

Het schoolklimaat wordt onder meer ook beïnvloed door de middagactiviteiten. Uit de bevraging komt naar voor dat 73,4% van leerlingen graag meer activiteiten tijdens de middag op school zou zien.

Samengevat

De meeste leerlingen voelen zich goed op hun school. De helft van de leerlingen vindt dat de leerkrachten onvoldoende met hen babbelen. Het enthousiasme voor de lessen is minder groot, maar dit is niet ongewoon. De leerlingen zouden wel graag meer middagactiviteiten georganiseerd zien.

⇨ **Het organiseren van meer middagactiviteiten die inspelen op de wensen van de leerlingen, draagt mee bij tot een beter schoolklimaat.**

⇨ **Het is belangrijk dat leerkrachten tijd maken voor de leerlingen om met hen te praten.**

[i] P. Lambrecht, C. Andries, M. De Bock en J.P. Wydoodt. *Middelengebruik in de hoofdstad. De hoofdstad van middelengebruik?* Brussel, VUB, 1996.
[ii] H.A.J. van de Meerendonk. *Determinanten van gokken bij scholieren tussen 15 en 18 jaar. Een onderzoek uitgevoerd in het kader van stage, studie Gezondheidswetenschappen*. Utrecht, NIAD, 1995.
[iii] Folder "Onderzoek. Karakteristieken van gokverslaafden", verspreid door Matt Talbot, Borgerhout.
[iv] Recente onderzoeksgegevens worden jaarlijks gepubliceerd in een jaarboek, dat u kan verkijgen bij VAD, E. Tollenaerestraat 15, 1020 Brussel, tel: 02/ 423 03 33, fax: 02/ 423 03 34.
[v] L. Maes en C. Vereecken. *Databank "Jongeren en Gezondheid 1990-1998"*, deel van een WGO cross-nationale studie. 1998, Gent, Universiteit Gent, vakgroep maatschappelijke gezondheidkunde.
[vi] P. Lambrecht, C. Andries, M. De Bock en J.P. Wydoodt. *Middelengebruik in de hoofdstad. De hoofdstad van middelengebruik?* Brussel, VUB, 1996, p. 125 e.v.
[vii] *Set 'Drugbeleid op school: Draaiboek*. Brussel, VAD, 1993.
[viii] D. Coenjaerts. Herwerkte versie van de toespraak "Schoolcultuur, of aan welke positieve voorwaarden moet een school voldoen om goed opvoedend onderwijs te realiseren?", gehouden op 26/10/1988 tijdens een WIVO-studiedag over "Waarden in het onderwijs."
[ix] *Achtergrondinformatie drugs. Document nr. 6*. VAD, Brussel, 1997.
[x] C.C. Lo en G. Globetti. *The effect of internal and external control factors on college students' marihuana use and cessation of use*. In: *Journal of Drug Education*, vol. 25 (4), 1995, p. 357-377.
[xi] Leefsleutels voor jongeren: werkboek. Begeleidersmap. Gent, Quest International, Lions Clubs, met de steun van Stichting G, 1992.
[xii] C.C. Lo en G. Globetti. *The effect of internal and external control factors on college students' marihuana use and cessation of use*. In: *Journal of Drug Education*, vol. 25 (4), 1995, p. 357-377.
[xiii] L. Maes en C. Vereecken. Databank "*Jongeren en Gezondheid 1990-1998*", deel van een WGO cross-nationale studie. 1998, Gent, Universiteit Gent, vakgroep maatschappelijke gezondheidskunde.
[xiv] P. Lambrecht, C. Andries, M. De Bock en J.P. Wydoodt. *Middelengebruik in de hoofdstad. De hoofdstad van middelengebruik?* Brussel, VUB, 1996.
[xv] *Achtergrondinfo drugs, document nr. 6,* Brussel, VAD, 1996.
Set 'Drugbeleid op school': Begeleidersmap. Brussel, VAD, 1993.

Bijlagen

Bijlage 1: de vragenlijst

TOELICHTING

Deze vragenlijst gaat over **genotsmiddelen** op school. Het is de bedoeling dat de resultaten van deze vragenlijst achteraf met jullie besproken worden en dat er rekening kan gehouden worden met jullie wensen en meningen.

De vragenlijst is onderverdeeld in een aantal thema's. De eerste twee vragen handelen onder andere over je leeftijd en geslacht en de onderwijsrichting die je volgt. Verder zijn er vragen over hoe jij je vrijetijd invult, wat jij vindt van de sfeer op school en of jij ooit alcohol, medicatie of illegale drugs hebt gebruikt. Daarnaast vragen we over een aantal onderwerpen je mening. Hoe denk jij over middelengebruik? Hoe denk jij over het drugbeleid op school?

Wij zijn enkel geïnteresseerd in jouw mening. Dit is geen test. Er bestaan geen juiste of verkeerde antwoorden. Het is voor ons belangrijk dat je probeert de vragen zo eerlijk en zo volledig mogelijk te beantwoorden. Neem daarom rustig de tijd en lees de vragen aandachtig.

Het spreekt vanzelf dat je antwoorden strikt vertrouwelijk zullen worden behandeld. SCHRIJF DAAROM NERGENS JE NAAM OP DE VRAGENLIJST EN OOK NIET OP DE OMSLAG. Daar het bovendien om vertrouwelijke informatie van jezelf gaat, vragen we je om deze vragenlijst ZELF in te vullen, zonder je buurman of buurvrouw te raadplegen.

Beantwoord alle vragen ook in de volgorde zoals ze in deze vragenlijst vermeld staan. De meeste vragen kan je beantwoorden door een kruisje in de hokjes te zetten. Als je een antwoord wil verbeteren, schrap dan je eerste antwoord volledig en zet een pijltje naast het 'juiste' antwoord.

Indien je een vraag niet goed begrijpt, steek dan je hand op. Je leerkracht zal de vraag of instructie aan jou persoonlijk verduidelijken. Als je denkt dat de voorgedrukte antwoorden geen van alle helemaal van toepassing zijn, neem dan het antwoord dat er het meest op lijkt.

Nadat je de laatste vraag hebt ingevuld, doorblader de gehele vragenlijst opnieuw en kijk of je op alle vragen hebt geantwoord. Wanneer dit het geval is, doe de vragenlijst in de omslag en plak hem dicht. Nadat IEDEREEN de vragenlijst heeft ingevuld, worden de omslagen opgehaald.

Hartelijk dank voor je medewerking !!!

DEEL 1: Vooraf zouden we graag meer weten over jezelf.

1. Hoe oud ben je? ***Druk je leeftijd uit in jaren:***

Mijn leeftijd is: .... jaar

2. Ben je een jongen of meisje?

1. jongen	
2. meisje	

3. In welke school zit je? ***Schrijf de naam van de school en de gemeente waar deze school gehuisvest is.***

School:...

Gemeente:...

4. In welk jaar zit je? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. 1ste jaar	
2. 2de jaar	
3. 3de jaar	
4. 4de jaar	
5. 5de jaar	
6. 6de jaar	
7. 7de jaar	

5. In welke onderwijsrichting zit je? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. ASO	
2. TSO	
3. BSO	
4. KSO	
5. BUSO	
6. Deeltijds onderwijs	

DEEL 2: De vragen die nu volgen gaan over je vrije tijd. Hoe breng jij je vrije tijd door?

6. **Waar** breng je **meestal** je vrije tijd door? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. thuis	
2. buitenshuis	
3. even vaak thuis als buitenshuis	

7. Geef van **elke activiteit** aan of je er **weinig of veel tijd** aan besteedt? ***Kruis één mogelijkheid aan per activiteit.***

ACTIVITEIT	geen of zeer weinig tijd	eerder weinig tijd	eerder veel tijd	zeer veel tijd
1. tv - video bekijken				
2. gewoon wat rondlopen/op straat rondhangen				
3. boek/tijdschrift/krant lezen				
4. schrijven				
5. radio/muziek beluisteren				
6. muziekinstrument bespelen				
7. hobby uitoefenen				
8. spel spelen				
9. computer werken/spelen				
10. sporten in clubverband				
11. sport buiten clubverband				
12. hobbyclub				
13. jeugdbeweging				
14. jeugdhuis				
15. niets doen				
16. wandelen/fietsen				
17. winkelen				
18. naar fuif/dancing/disco gaan				
19. op cafébezoek gaan				
20. naar lunapark gaan				
21. naar bioscoop gaan				
22. vrienden thuis opzoeken				

8. Hoe vaak ging je **de laatste maand** naar een fuif, disco, op café, bioscoop,...? ***Kruis één mogelijkheid aan bij het onderdeel 'in de week' en het onderdeel 'in het weekend'.***

	niet	zelden	1 keer	meerdere keren
in de week				
in het weekend (vrijdagavond 18.00 u tot zondagavond)				

9. (a) Sommige jongeren **spelen** soms voor **geld**. Speel jij soms voor geld? ***Kruis één mogelijkheid aan per rij.***

	nooit	zelden	maandelijks	wekelijks	dagelijks
speelautomaten (bingo, ...)					
kaarten					
lotto (subito, presto, joker, eenentwintig)					
weddingschap met vrienden					

(b) Deze vraag gaat enkel over speelautomaten. Indien je ***nooit*** op speelautomaten ***voor geld*** hebt gespeeld, moet je deze vraag ***NIET*** beantwoorden en ga je ***onmiddellijk naar vraag 10.***

Wanneer speel je op **speelautomaten** voor geld? ***Kruis aan. Meerdere antwoorden mag.***

1. overdag tijdens de schooltijd	
2. overdag tijdens de schoolpauze	
3. overdag voor en na schooltijd	
4. 's avond in vrijetijd	
5. in het weekend	
6. wanneer het kermis is	
7. tijdens de vakantie	

(c). Deze vraag gaat enkel over speelautomaten. Indien je ***nooit*** op speelautomaten ***voor geld*** hebt gespeeld, moet je deze vraag ***NIET*** beantwoorden en ga je ***onmiddellijk naar vraag 10.***

Waar speel je op automaten? ***Kruis aan. Meedere antwoorden mag.***

1. op café	
2. in een lunapark	
3. in een casino	
4. in een sportkantine	
5. in een jeugdhuis/jeugdcentrum	
6. op kermis	

10. Vind je dat er **meer of andere activiteiten** mogen voorzien worden **tijdens de middaguren op school?** ***Kruis één mogelijkheid aan***.

1. nee	
2. ja	

11. Aan welke activiteit(en) uit onderstaande lijst zou je tijdens de middaguren op school deelnemen? ***Kruis aan. Meerdere antwoorden mag***.

1. sport	
2. dans	
3. spel	
4. muziek	
5. lezen van boeken	
6. bekijken van kortfims	
7. aanleren van bepaalde computerprogramma's	
8. surfen op het internet	
9. verfraaien van de speelplaats, refter	
10. volgen van teken- of schildercursus	
11. volgen van toneelcursus	
12. meehelpen met de redactie van de schoolkrant	
13. mediaprojecten (video-opnames, foto-opnames,...)	
14. leerlingenraad	
15. geen	

DEEL 3: De volgende vragen gaan over de sfeer op school. Hoe goed voel jij je op school?

12. Hieronder geven wij een aantal uitspraken weer **over de sfeer in jouw school of klas. In hoeverre vind je dat deze uitspraken voor jou gelden?** Maak een keuze tussen 'dat is zo' en 'dat is niet zo'. ***Kruis één mogelijkheid aan per uitspraak***.

	dat is zo	dat is niet zo
1. De meeste klasgenoten schieten beter met elkaar op dan met mij.		
2. Als we in de klas met zijn allen ergens over praten, durf ik best te zeggen wat ik ervan denk.		
3. Ik heb geen zin om naar school te gaan.		
4. Ik vind het vervelend om voor de klas te moeten komen.		
5. De meeste vakken op school vind ik vervelend.		
6. Ik heb in deze klas weinig vrienden of vriendinnen.		
7. Ik vind dat we op deze school genoeg prettige dingen doen.		
8. Als een leraar/lerares boos op mij is voor iets dat ik niet gedaan heb, dan durf ik dat best te zeggen.		
9. Als ik klasgenoten vraag of ze me willen helpen, dan zijn er genoeg die dat doen.		
10. Als ik mag kiezen, zit ik liever op een andere school.		
11. Ik vind dat de meeste leerkrachten te weinig met ons babbelen.		
12. Ik voel me goed op school.		
13. Als de leraar/lerares mij iets vraagt in de klas, voel ik me verlegen.		
14. Ik kan goed met mijn klasgenoten opschieten.		
15. Meestal heb ik plezier in het werk voor school.		

DEEL 4: De volgende vragen zijn vragen over roken, het drinken van alcoholhoudende dranken en het gebruik van geneesmiddelen en andere illegale drugs.

13. (a) Duid voor elk van de verschillende producten aan of je ze eens gebruikt hebt en zo ja, **wanneer** dit het **laatst** gebeurde. ***Duid maximaal één kruisje aan per rij.***

product	ik ken dit niet	nooit gebruikt	ooit, maar niet het laatste jaar gebruikt	laatste jaar gebruikt	laatste 30 dagen gebruikt
tabak					
bier					
wijn					
sterke drank - jenever, ...					
smart drinks - red bull,...					
alcoholpops - rum cola, vodka orange,...					
andere: - aperitief - longdrink					

13. (b) Duid voor de onderstaande geneesmiddelen aan of je ze eens gebruikt hebt en zo ja **wanneer** dit het **laatst** gebeurde. ***Duid maximaal één kruisje aan per rij.***

product	ik ken dit niet	nooit gebruikt	ooit, maar niet het laatste jaar gebruikt	laatste jaar gebruikt	laatste 30 dagen gebruikt
pijnstillers - Aspirine, Dispril, Perdolan, Sedergine, e.a. - Codeïne, morfine, e.a.					
kalmeermiddelen - Valium, Librium, Temesta, Seresta, Lexotan,e.a.					
slaapmiddelen - Mogadon, Rohypnol, Vesparax, Tuinal, e.a.					
opwekmiddelen - Captagon, Pervetine, Relatine, Catovit, Stimul,...					
vermageringsmiddelen - laxeermiddelen,...					

13. (c) Duid voor de onderstaande illegale drugs aan of je ze eens gebruikt hebt en zo ja, **wanneer** dit het **laatst** gebeurde. ***Duid maximaal één kruisje aan per rij.***

product	ik ken dit niet	nooit gebruikt	ooit, maar niet het laatste jaar gebruikt	laatste jaar gebruikt	laatste 30 dagen gebruikt
cannabis - marihuana - hashish					
heroïne					
cocaïne					
NTSC					
tripmiddelen - LSD ...					
hallucinogenen - pado's ...					
amfetamines - speed (pep,...)					
XTC					
snuifmiddelen -lijmen, verdunner, ..					

14. (a) **Hoeveel maal** gebruikte je de onderstaande producten tijdens het laatste jaar? ***Duid maximaal één kruisje aan per rij.***

product	niet gebruikt	minder dan 1 maal per maand	1 maal per maand	meerdere malen per maand	1 maal per week	meerdere malen per week	dagelijks
tabak							
bier							
wijn							
sterke drank - jenever, ...							
smart drinks - red bull, ...							
alcoholpops - rum cola, vodka orange, ...							
andere: - aperitief - longdrink							

14. (b) **Hoeveel maal** gebruikte je de onderstaande geneesmiddelen **tijdens het laatste jaar?** ***Duid maximaal één kruisje aan per rij.***

product	niet gebruikt	minder dan 1 maal per maand	1 maal per maand	meerdere malen per maand	1 maal per week	meerdere malen per week	dagelijks
pijnstillers - Aspirine, Dispril, Perdolan, Sedergine, e.a. - Codeïne, morfine, e.a.							
kalmeermiddelen - Valium, Librium, Temesta, Seresta, Lexotan,e.a.							
slaapmiddelen - Mogadon, Rohypnol, Vesparax, Tuinal, e.a.							
opwekmiddelen - Captagon, Pervetine, Relatine, Catovit, Stimul,...							
vermageringsmiddelen - laxeermiddelen,...							

14. (c) **Hoeveel maal** gebruikte je de onderstaande illegale drugs **tijdens het laatste jaar**? ***Duid maximaal één kruisje aan per rij.***

product	niet gebruikt	minder dan 1 maal per maand	1 maal per maand	meerdere malen per maand	1 maal per week	meerdere malen per week	dagelijks
cannabis - marihuana - hashish							
heroïne - Opium							
cocaïne							
NTSC							
tripmiddelen - LSD ...							
hallucinogenen - pado's,...							
amfetamines - speed (pep,...)							
XTC							
snuifmiddelen - lijmen, verdunner, ...							

15. **Hoe vaak** ben je al op een **plaats** geweest waar illegale drugs werden gebruikt? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. nooit	
2. 1 of 2 keer	
3. af en toe (maximum 1 keer per maand)	
4. vaak (minimum 1 keer per week)	

16. (a) Waarom denk je dat jongeren illegale drugs gebruiken? Lees eerst alle redenen en rangschik dan ***de drie belangrijkste redenen*** waarom jongeren **WEL** illegale drugs gebruiken.

"Jongeren gebruiken illegale drugs...."

REDEN NUMMER:	
1.	omdat het verboden is.
2.	voor de kick.
3.	omdat ze onder stress staan.
4.	omdat ze er gemakkelijk aan geraken.
5.	omdat ze het ongevaarlijk vinden.
6.	uit verveling.
7.	uit nieuwsgierigheid.
8.	omdat ze onder druk staan van hun vrienden.
9.	omdat ze er zin in hebben.
10.	om zich goed te voelen.
11.	voor de stemming.
12.	om de werkelijkheid te ontvluchten.
13.	voor het specifieke effect (om wakker te blijven,...)
14.	om zich te ontspannen.
15.	omdat ze onzeker zijn.
16.	om stoer te doen

Schrijf de nummers van de drie belangrijkste redenen hieronder. Je mag maar 1 nummer per rij vermelden:

Op de eerste plaats gebruiken jongeren illegale drugs omdat...	REDEN NUMMER:	
Op de tweede plaats gebruiken jongeren illegale drugs omdat...	REDEN NUMMER:	
Op de derde plaats gebruiken jongeren illegale drugs omdat...	REDEN NUMMER:	

16 (b) Waarom denk je dat jongeren geen illegale drugs gebruiken? Lees eerst alle redenen en rangschik dan ***de drie belangrijkste redenen*** waarom jongeren **GEEN** illegale drugs gebruiken.

"Jongeren gebruiken **geen** illegale drugs ....."

REDEN NUMMER:	
1.	omdat ze bang zijn om verslaafd te worden.
2.	omdat ze niet willen meedoen met die mode.
3.	omdat illegale drugs gevaarlijk zijn.
4.	omdat ze er moeilijk aan kunnen geraken.
5.	omdat ze sportief zijn.
6.	omdat ze te duur zijn.
7.	omdat hun vrienden ook niet gebruiken.
8.	uit schrik voor hun ouders.
9.	omdat ze dan de controle over zichzelf kunnen verliezen.
10.	omdat de politie hen zou kunnen betrappen.
11.	omdat ze een sterke persoonlijkheid hebben.
12.	omdat ze die niet nodig hebben.

Schrijf de nummers van de belangrijkste redenen hieronder. Je mag maar 1 nummer per rij vermelden:

Op de eerste plaats gebruiken jongeren geen illegale drugs omdat...	REDEN NUMMER:	
Op de tweede plaats gebruiken jongeren geen illegale drugs omdat...	REDEN NUMMER:	
Op de derde plaats gebruiken jongeren geen illegale drugs omdat...	REDEN NUMMER:	

DEEl 5: In dit onderdeel leggen wij jou een aantal situaties voor. Kies het antwoord dat het beste weergeeft wat er volgens jou zou gebeuren.

17. (a) Hoe denk je dat **je beste vrienden** (niet noodzakelijk de vrienden op school) reageren als je cannabis (hashish, marihuana) **1 of meerdere keren probeert**? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. Ze zouden het afkeuren.	
2. Ze zouden niet reageren.	
3. Ze zouden het goedkeuren.	

(b) Hoe denk je dat **je beste vrienden** (niet noodzakelijk de vrienden op school) reageren, wanneer je **regelmatig** (1 of meerdere keren per week) cannabis (hashish, marihuana) rookt? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. Ze zouden het afkeuren.	
2. Ze zouden niet reageren.	
3. Ze zouden het goedkeuren.	

(c). Hoe denk je dat **je ouders** reageren als je cannabis (hashish, marihuana) **1 of meerdere keren probeert**? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. Ze zouden het afkeuren.	
2. Ze zouden niet reageren.	
3. Ze zouden het goedkeuren.	

(d) Hoe denk je dat **je ouders** reageren, wanneer je **regelmatig** (1 of meerdere keren per week) cannabis (hashish, marihuana) rookt? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. Ze zouden het afkeuren.	
2. Ze zouden niet reageren.	
3. Ze zouden het goedkeuren.	

DEEL 6: De nu volgende vragen gaan over de school en druggebruik (roken, alcohol, medicatie, illegale drugs). Wij zouden graag weten hoe jij denkt dat de school hierop moet reageren. De hieronderstaande vragen gaan over het schoolreglement.

18. Heb je **het schoolreglement** ooit gelezen? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. ja, volledig		
2. ja, maar gedeeltelijk		
2. nee, helemaal niet		***Indien nee, ga dan naar vraag 22***

19. Vind je **het schoolreglement verstaanbaar**, duidelijk geschreven? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. ja	
2. gedeeltelijk wel, gedeeltelijk niet	
3. nee	

20. Weet je of er **afspraken over druggebruik** (roken, alcohol, medicatie, illegale drugs) in het schoolreglement vermeld staan? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. ja		
2. nee		***Indien nee, ga naar vraag 22.***
3. ik weet het niet		***Indien je het niet weet, ga naar vraag 22.***

21. **Over welk druggebruik** (roken, medicatie, alcohol, illegale drugs) staat er iets vermeld in het schoolreglement? ***Kruis aan. Meerdere antwoorden zijn mogelijk.***

1. roken	
2. drinken	
3. medicatie	
4. illegale drugs	

22. Ben je het eens met de regels over **het gebruik van drugs** (roken, medicatie, alcohol, illegale drugs) op school? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. ja	
2. gedeeltelijk wel, gedeeltelijk niet	
3. nee	

23. (a) Vind je dat het mogelijk moet zijn dat jongeren **op bepaalde plaatsen op school sigaretten mogen roken?** ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. ja	vanaf 12 jaar	
	vanaf 13 jaar	
	vanaf 14 jaar	
	vanaf 15 jaar	
	vanaf 16 jaar	
	vanaf 17 jaar	
	vanaf 18 jaar	
2. nee		

(b) Vind je dat het mogelijk moet zijn dat jongeren **op bepaalde plaatsen op school alcohol mogen drinken?** ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. ja	vanaf 12 jaar	
	vanaf 13 jaar	
	vanaf 14 jaar	
	vanaf 15 jaar	
	vanaf 16 jaar	
	vanaf 17 jaar	
	vanaf 18 jaar	
2. nee		

24. (a) Vind je dat het **bij bepaalde gelegenheden**, zoals bij schoolreizen, klasbijeenkomsten en schoolfeesten, mogelijk moet zijn om **sigaretten te roken?** ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. ja	
2. nee	

(b) Vind je dat het **bij bepaalde gelegenheden**, zoals bij schoolreizen, klasbijeenkomsten en schoolfeesten, mogelijk moet zijn **om alcohol te drinken?** ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. ja	
2. nee	

25. Vind je dat **dezelfde regels** moeten gelden voor leraren en ander schoolpersoneel als voor leerlingen wanneer het gaat over **druggebruik** (roken, alcohol, illegale drugs, medicatie) op school? ***Kruis één mogelijkheid aan.***

1. ja	
2. nee, voor leerkrachten kunnen er andere regels gelden dan voor leerlingen.	

26. Vind je dat het thema 'drugs' (legale en illegale) voldoende bespreekbaar is op school? **Kruis één mogelijkheid aan.**

1. Dit thema is voldoende bespreekbaar.	
2. Dit thema is niet voldoende bespreekbaar.	

DEEL 7: In dit onderdeel vragen wij af tot wie jij je wendt wanneer je vragen hebt over druggebruik.

27. Stel dat **je wil praten over een drugprobleem** - je hebt misschien zelf een probleem, of één van je vrienden - **naar wie zou je gaan?** Lees eerst alle mogelijkheden en rangschik dan ***de drie voor jou belangrijkste personen of diensten*** uit de onderstaande lijst.

PERSOON / DIENST NUMMER:	
1.	PMS/MST
2.	zus/broer
3.	secretariaat
4.	directie
5.	studiemeester(es)
6.	klaslera(a)r(es)
7.	Centrum voor Geestelijke Gezondheid (CGG)
8.	grootouders/ tantes/ ooms/ neven/ nichten/...
9.	opvoed(st)er
10.	beste vriend(in)
11.	schoolarts
12.	favoriete, begripvolle leerkracht
13.	huisarts
14.	medeleerlingen
15.	Jongeren Adviescentrum (JAC)
16.	ouders
17.	Druglijn
18.	vertrouwensleerkracht

Schrijf het nummer van *de drie belangrijkste personen/diensten* hieronder. Je mag maar 1 nummer per rij vermelden:

Op de eerste plaats zou ik de volgende persoon / dienst willen aanspreken	PERSOON / DIENST NUMMER:	
Op de tweede plaats zou ik de volgende persoon / dienst willen aanspreken	PERSOON / DIENST NUMMER:	
Op de derde plaats zou ik de volgende persoon / dienst willen aanspreken	PERSOON / DIENST NUMMER:	

Bijlage 2: een drugbeleid op school

1. Een drugbeleid op school: van éénmalige werking tot langetermijnplanning

Gedurende de eerste jaren van het preventiewerk (1988) werd vooral accent gelegd op 'sensibilisering' van leerkrachten om zelf preventief te werken met de leerlingen en vandaaruit uit ondersteunende 'vorming' voor de leerkrachten. In de vorming lag de klemtoon op een globale aanpak van gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO) met nadruk op persoonlijke en sociale vaardigheidstraining, en niet louter op informatieverstrekking. In beperkte mate werd een aanbod naar scholen geformuleerd (meestal in een lokaal/regionaal verband), maar meestal werd naar scholen gegaan op vraag van de school. Toch bleef het aantal scholen dat aandacht had voor de problematiek vrij beperkt.

In de loop van 1990 -'91 werden een aantal wijzigingen in het druggebruikpatroon zichtbaar. Een vermoeden van stijgend druggebruik bij jongeren, gekoppeld aan een grotere zichtbaarheid, meer media-aandacht resulteerden in een stijgende aandacht van de school voor drugproblemen. Preventiewerkers werden overstelpt met crisisvragen van diverse scholen. Scholen werden met illegaal druggebruik geconfronteerd en wisten niet hoe ze op de nieuwe problematiek moesten reageren. Na een eerste periode van ontkenning gaven de scholen ook naar buiten meer en meer toe dat ook zij - net als alle andere scholen - met dit maatschappelijk fenomeen worden geconfronteerd. Een langetermijnvisie kan voorkomen dat de school bij een volgend druggebruik in dezelfde crisissfeer belandt. In vele scholen werd het aanvoelen van deze nood aan een langetermijnvisie slechts ervaringsgewijze duidelijk. Preventieprogramma's die eerder kennisgericht of zelfs attitudegericht waren, bleken druggebruik niet te voorkomen. Deze vaststelling noopt de scholen tot het aanpassen van hun doelstellingen.

Het accent werd geleidelijk aan verlegd naar het ondersteunen en begeleiden van een globaal drugbeleid op school. Vanuit deze gewijzigde situatie en op basis van ervaringen in sommige scholen, op basis van de eigen visie en geïnspireerd door voorbeelden in andere sectoren (bedrijven, instellingen) en in het buitenland, werd het concept van een drugbeleid op school uitgetekend door een VAD-werkgroep waarin ook andere organisaties als Leefsleutels en Proges en de koepels van de PMS-en MST-centra zetelden. Binnen dit concept vormt preventie naar leerlingen via de leerkracht één van de componenten van een consistent drugbeleid, maar moet voorafgaandelijk ook een plan worden uitgewerkt waarbinnen druggebruik op school in al zijn aspecten wordt benaderd en moeten er tevens afspraken worden gemaakt met betrekking tot interventie bij een concreet probleemgeval. Dit concept werd vertaald in een discussietekst, een drugbeleid op school (VAD,1992). In deze discussietekst worden naast een kort overzicht van een drugbeleid op school de taken, valkuilen en strategieën voor de verschillende betrokkenen bij de drugproblematiek op school uitgeschreven.

De grote vraag naar ondersteuning vanuit onderwijs zorgde voor een ernstig onevenwicht in het totale takenpakket van de VAD-preventiewerkers. Deze overvraag vormde één van de achterliggende argumenten om bijkomend materiaal te ontwikkelen om scholen zoveel mogelijk zelfstandig aan de uitbouw van een drugbeleid te laten werken. Via het onderwijsproject werd een begeleidersmap samengesteld om de scholen zelf op weg te helpen om hun pedagogische studiedag te begeleiden (VAD,1993). Een draaiboek werd uitgewerkt als handleiding voor een werkgroep die een drugbeleid op school wil opstarten (VAD,1993).

2. Inhoud van een drugbeleid op school

Een drugbeleid op school bestaat uit drie componenten, namelijk het uitwerken van een plan, opvoeding en interventie.

2.1. Het uitwerken van een plan

In het plan van een drugbeleid wordt de houding van de school bepaald tegenover druggebruik op school, buiten de school, aan de schoolpoort. Vooraleer men een plan kan uitwerken, moet men eerst het werkdomein afbakenen waarbinnen men regels wil bepalen. Hiervoor dient men als school eerst een gezamenlijk standpunt in te nemen tegenover de problematiek. Persoonlijke meningen over gebruik moeten naast de mening van de school kunnen worden geplaatst. Voldoende kennis over de genotmiddelen is daarbij een eerste vereiste om tot een consensus te komen. Daarnaast dient de school zijn grenzen af te bakenen tot waar de regels zullen reiken.

Tot slot dient de werkgroep te komen tot een taakomschrijving van de verschillende partners inzake het opvolgen van druggebruik op school. Hierna kunnen de regels worden opgesteld die voor de school gelden. Vanuit de bestaande regels over andere thema's zoals roken en alcohol kunnen nieuwe gedragsregels worden opgesteld. Hierbij kan men zich de vraag stellen of men aparte regels dient op te stellen voor het ganse school-personeel en voor de verschillende leeftijdsgroepen. Bovendien kan men verschillende regels uitwerken voor verschillende genotmiddelen (tabak, medicatie,illegale drugs,...) en verschillende gelegenheden (lesuren, schoolfeest, schoolreis, s'middags,..).

Vanuit de opgestelde regels kan men dan gaan nadenken over de sancties die volgen wanneer de regels overtreden worden. Deze sancties kunnen ook een onderscheid maken tussen éénmalige of herhaaldelijke vaststelling, gebruik, doorgeven en dealen, gebruik door één leerling of door een groep, zelfmelding of vaststelling,... Duidelijke afspraken en regels geven zowel aan leerkrachten als aan leerlingen meer zekerheid over wat kan en niet kan. Het is wel belangrijk deze regels in een aangepaste vorm te gieten en bekend te maken naar buiten toe, onder andere via het schoolreglement. Dit drugplan biedt een stevige basis om verder stil te staan bij opvoeding en interventie.

2.2. Opvoeding

Opvoeding tot het voorkomen van drugmisbruik bij leerlingen is ruimer dan specifieke lessen geven over alcohol en andere drugs. Dit betekent onder meer dat men zo vroeg mogelijk, bij voorkeur van in de basisschool, met drugpreventie start. De aanpak in de basisschool dient in een ruimer kader van gezondheidsvoorlichting en -opvoeding geïntegreerd, waarbij de persoonlijkheidsontwikkeling, sociale vaardigheidstraining en een ondersteunend school- en klasklimaat de meest belangrijke componenten uitmaken. Voor het secundair onderwijs blijven deze opties prioritair, maar aanvullend kunnen meer gerichte activiteiten en lessen worden uitgewerkt, die aansluiten bij de kennis, de ervaringen en de leefwereld van de leerlingen. Het schoolklimaat en het klasklimaat vormen een basis voor het al dan niet slagen van een drugbeleid op school. Een positief

schoolklimaat is niet alleen belangrijk in het kader van alcohol - en andere drugpreventie, maar komt het totale welbevinden van leerlingen èn leerkrachten ten goede.

Wanneer men deze aspecten vooraf in acht neemt en hiermee rekening houdt bij de uitbouw van een beleid, kan men beginnen nadenken over specifieke programma's of pakketten om de drugthematiek in de klas aan te brengen. We adviseren de school om een globaal schoolwerkplan op te stellen waarin alcohol- en andere drugpreventie wordt opgenomen als onderdeel van een ruimer gezondheidsplan zodat de verschillende lessen niet overlappen, maar toch worden opgenomen in een gestructureerd geheel.

2.3. Interventie

Interventie op school kunnen we omschrijven als het optreden van de school bij probleemgedrag van zowel de leerlingen als de leerkrachten en het ander schoolpersoneel. Terwijl bij het plan en het opvoedingsluik gedacht wordt op het niveau van de ganse schoolpopulatie, wordt er bij het interventieluik meer individugericht tewerk gegaan. Een effectief interventiesysteem is een systeem waarin de school en de buitenschoolse instanties hun rol duidelijk definiëren en duidelijke doorverwijzingsregels formuleren. Het kan een taak zijn voor PMS- en /of MST- medewerkers om een sociale kaart op te stellen met de verschillende regionale hulpverleningsinstanties. Belangrijk hierbij is om de personen van deze instanties te leren kennen.

Interventie is echter niet enkel doorverwijzen, maar in de eerste plaats zelf signaleren en begeleiden. De schoolbegeleidingsdiensten zoals PMS- en MST-centra kunnen de schakel vormen tussen de leerkracht en externe hulpverlening. De centra worden onder andere via de trainingen ‘motiverende gespreksvoering’ ondersteund om zelf tijdelijk begeleiding op te nemen van leerlingen die (beperkt) gebruiken. Wanneer externe hulpverlening dient ingeschakeld te worden is coördinatie wel essentieel zodat leerlingen die doorverwezen zijn een goede ‘follow up’ en verdere nazorg krijgen. Wanneer zich een probleemsituatie voordoet, kan eventueel een speciaal interventieteam worden samengesteld dat rekening houdt met de gemaakte afspraken en geschikte begeleiding zoekt voor de betrokken persoon. In sommige scholen worden deze problemen via een cel leerlingenbegeleiding opgevangen.

Binnen interventie situeren we ook het contact met de ouders. De ernst van het druggebruik, de leeftijd van de jongere, de relatie tussen de ouders en de jongere en de gevolgen van het inlichten van ouders zijn aspecten waarmee men rekening dient te houden bij de beslissing om ouders wel of niet onmiddellijk te contacteren. Wanneer men beslist de ouders in te lichten, stellen we voor de jongere hierover te consulteren en te verduidelijken waarom men hen wil inlichten. Ook de wijze waarop de ouders worden gecontacteerd (per brief, per telefoon of via een huisbezoek) is belangrijk. Men kan de jongere ook vragen zijn probleem eerst zelf thuis te bespreken.

Wanneer de school deze drie componenten heeft uitgewerkt, kan men van een drugbeleid spreken. Wat nu niet mag ontbreken, is nagaan of dit beleid efficiënt werkt. Een preventief beleid evalueren is niet eenvoudig, vermits men iets gaat meten wat niet aanwezig is. Toch kan men subjectief bevragen en nagaan of het schoolklimaat veranderd is, of er meer spontane hulpvragen worden gemeld, of het begeleiden en doorverwijzen vlot verloopt,...

3. Voordelen van een drugbeleid op school

Een uitgesproken en duidelijk drugbeleid heeft enkele belangrijke voordelen. Een eerste voordeel is dat er duidelijke afspraken en regels worden opgesteld die door iedereen zijn gekend. Zo kunnen de betrokkenen onmiddellijk reageren. Paniekreacties kunnen worden voorkomen op zulke crisismomenten, omdat afspraken ertoe leiden dat iedereen weet wat hen te wachten staat en wie men op welk moment kan aanspreken. Bovendien wint een school aan geloofwaardigheid wanneer ze eenduidig optreedt bij verschillende probleemsituaties.

Een efficiënt beleid uitwerken voor de school heeft ook het voordeel dat zowel een sanctionerende als een begeleidende component wordt voorzien en dat de directe betrokkenen op een constructieve manier een oplossing voor het probleem kunnen uitwerken. In een crisissituatie zijn de betrokkenen te paniekerig om ook aan de component begeleiding te denken. Er wordt dan meestal enkel sanctionerend opgetreden. Wanneer men een visie van de school en een drugbeleid heeft, kan men de geplande strategie volgen en ook het begeleidende aspect in rekening brengen. Daarenboven kunnen de verschillende preventieprogramma's via een gestructureerde aanpak van drugsvoorlichting -en opvoeding in het curriculum worden geïntegreerd.

Wanneer verschillende leerkrachten en ander schoolpersoneel op de hoogte zijn van het drugbeleid, kunnen zij binnenkomende vragen zoals vragen naar vormingen, sprekers, materiaal, invulling voor lessen beter kaderen.

Een efficiënt drugbeleid uitwerken kan lang duren, maar het drugbeleid kan een basis vormen voor het werken aan een globaal schoolgezondheidsbeleid. De energie die uitgaat van de werkgroep 'drugbeleid' kan gebruikt worden om via een zelfde structuur aan een totaalbeleid te werken. Wanneer de drie componenten van een drugbeleid grondig worden uitgediept, bereikt men een breder spectrum dan enkel drugs. Via een drugbeleid werkt men aan het schoolklimaat, betrekt men de leefwereld van de leerlingen en stuit men ook op andere maatschappelijke problemen. Waar we in het concept ook veel klemtoon leggen op een positief school- en klasklimaat, merken we dat het werken aan een beleid via een werkgroep bijdraagt tot dit ruimere doel. Niet enkel alcohol en drugs worden als thema besproken, maar het ganse schoolklimaat en de pedagogische visie van de school wordt bevraagd en zelfs het totale schoolbeleid wordt soms herbekeken.

Als de werkgroep goed werkt, zal haar werking invloed hebben op de ganse schoolcultuur en is...
... ze een goede toetssteen voor een volgende groep.

Bijlage 3: Adressen regionale preventiewerkers

Voor aanvullende informatie, advies of ondersteuning bij het opzetten van een vormingsprogramma rond alcohol- of andere drugpreventie kunt u een beroep doen op de preventiewerker in uw regio.

Provincie West-Vlaanderen

Regio Oostende
Roos De Venter
Hilde Vanhuele
C.G.G.
Frère Orbanstraat 143
8400 Oostende
tel.: 059/50.05.50 - 059/51.27.53
fax: 059/51.12.56

Regio Roeselare
Luc Wouters

C.G.G.
J. Lagaelaan 21
8800 Roeselare
tel.: 051/22.51.92
fax: 051/24.87.97

Provincie Oost-Vlaanderen

Regio Gent
Mark Tack

C.A.T. Preventiehuis
Martelaarslaan 204a
9000 Gent
tel.: 09/233.58.58
fax: 09/233.29.82

Regio St.-Niklaas
Agnes De Decker
Sabine Markovitz
Therapiecentrum
Grote Markt 37
9100 St.-Niklaas
tel.: 03/760.00.50
fax: 03/760.00.39

Provincie Vlaams-Brabant

Regio Leuven
Michèle Staelens
Martine Couvreur
C.G.G.
Vital Decosterstraat 86
3000 Leuven
tel.: 016/32.97.11
fax: 016/32.97.02

Regio Brussel-Halle-Vilvoorde
Goedele Slots

Primavera
De Smet de Naeyerlaan 470
1090 Brussel
tel.: 02/478.90.90
fax: 02/479.87.75

Provincie Antwerpen

Regio Mechelen
Peter Aertsen
C.G.G.
Hanswijkstraat 48
2800 Mechelen
tel.: 015/42.08.32
fax: 015/42.05.05

Regio Antwerpen
Selm Nelissen
Altox
Ketsstraat 17
2018 Antwerpen
tel.:03/235.21.74
fax: 03/235.37.96

Regio Turnhout
Eric Nysmans
C.G.G.
Smalvoortstraat 2
2300 Turnhout
tel.: 014/41.09.67
fax: 014/47.07.10

Provincie Limburg
Carlo Baeten
Marjet Vanderstraeten
C.A.D.
Luikersteenweg 65
3500 Hasselt
tel.: 011/22.87.81 fax: 011/27.53.68

Tabellen

Tabel 1a: De leeftijdsverdeling van de ondervraagde jongeren, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

leeftijd	**N**	**%**
12 jaar	59	5,1
13 jaar	231	19,9
14 jaar	294	25,3
15 jaar	233	20,0
16 jaar	164	14,1
17 jaar	87	7,5
18 jaar	95	8,2
totaal	**1163**	100

Tabel 1b: De verdeling van de ondervraagde jongeren in 4 leeftijdsgroepen, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

leeftijd	**N**	**%**
12-13 jaar	290	24,9
14 jaar	294	25,3
15 jaar	233	20,0
16-18 jaar	346	29,8
totaal	**1163**	**100**
12-14 jaar	584	50,2
15-18 jaar	579	49,8
totaal	**1163**	**100**

Tabel 2a: De ooit- (stoppers + gebruikers) versus nooit-gebruikers van tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

soort product	**nooit gebruikt en ik ken dit niet**		**ooit (som van stoppers en gebruikers)**		**totaal**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
tabak	522	***48,2***	562	***51,8***	1084	100
alcohol	161	***15,2***	896	***84,8***	1057	100
medicatie	190	***17,4***	901	***82,6***	1091	100
illegale drugs	834	***76,7***	253	***23,3***	1087	100

Tabel 2b: De ooit- (stoppers + gebruikers) versus nooit-gebruikers van tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs naar leeftijd, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

	nooit gebruikt en ik ken dit niet								**ooit gebruikt**								**totaal**	
	12-13 jaar		14 jaar		15 jaar		16-18 jaar		12-13 jaar		14 jaar		15 jaar		16-18 jaar			
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Tabak	179	***64,6***	131	***48,0***	97	***45,8***	115	***35,7***	98	***35,4***	142	***52,0***	115	***54,2***	207	***64,3***	1084	100
Alcohol	69	***25,7***	38	***14,3***	25	***12,1***	29	***9,2***	200	***74,3***	228	***85,7***	181	***87,9***	287	***90,8***	1057	100
Medicatie	53	***19,2***	64	***23,0***	34	***15,9***	39	***12,1***	223	***80,8***	214	***77,0***	180	***84,1***	284	***87,9***	1091	100
Ill. drugs	246	***90,8***	223	***80,8***	174	***80,2***	191	***59,1***	25	***9,2***	53	***19,2***	43	***19,8***	132	***40,9***	1087	100

Tabel 3: De lifetimeprevalentie van tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

	NOOIT				OOIT						TOTAAL	
	NOOIT				STOPPERS		GEBRUIKERS					
product	ik ken dit niet		nooit gebruikt		ooit, maar niet het laatste jaar		laatste jaar		laatste 30 dagen			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
tabak	5	0,5	517	47,7	143	13,2	135	12,5	284	26,2	1084	100
smart drinks	98	9,0	464	42,5	129	11,8	191	17,5	211	19,3	1093	100
bier	4	0,4	290	26,5	108	9,9	230	21,0	461	42,2	1093	100
wijn	6	0,6	291	26,8	221	20,4	294	27,1	272	25,1	1084	100
sterke drank	15	1,4	493	45,2	154	14,1	255	23,4	174	15,9	1091	100
alcoholpops	67	6,1	595	54,2	120	10,9	161	14,7	154	14,0	1097	100
andere (aperitief-long drink)	52	4,8	366	33,5	166	15,2	306	28,0	203	18,6	1093	100
pijnstillers	20	1,8	188	17,1	206	18,7	429	38,9	259	23,5	1102	100
kalmeermiddelen	105	9,6	873	79,7	68	6,2	36	3,3	14	1,3	1096	100
slaapmiddelen	104	9,5	910	83,1	38	3,5	31	2,8	12	1,1	1095	100
opwekmiddelen	159	14,5	871	79,6	27	2,5	23	2,1	14	1,3	1094	100
vermageringsmiddelen	108	9,9	938	85,7	24	2,2	14	1,3	11	1,0	1095	100
cannabis	126	11,4	766	69,4	42	3,8	67	6,1	103	9,3	1104	100
heroïne	72	6,5	1023	92,7	7	0,6	0	0	1	0,1	1103	100
cocaïne	61	5,5	1031	93,5	8	0,7	2	0,2	1	0,1	1103	100
ntsc	429	38,9	675	61,1	0	0	0	0	0	0	1104	100
tripmiddelen	250	22,7	812	73,7	17	1,5	16	1,5	7	0,6	1102	100
hallucinogenen	332	30,2	721	65,7	14	1,3	24	2,2	7	0,6	1098	100
amfetamines	165	15,0	872	79,1	28	2,5	23	2,1	14	1,3	1102	100
xtc	139	12,7	905	82,4	22	2,0	19	1,7	13	1,2	1098	100
snuifmiddelen	77	7,0	963	87,3	27	2,4	24	2,2	11	1,0	1103	100

Tabel 4: De frequentie van het gebruik van tabak, alcohol, medicatie en illegale drugs gedurende het afgelopen jaar, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

product	niet		minder dan 1 maal per maand		1 maal per maand		meerdere malen per maand		1 maal per week		meerdere malen per week		dagelijks		totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
tabak	672	61,6	65	6,0	28	2,6	37	3,4	20	1,8	59	5,4	210	19,2	1091	100
smart drinks	702	64,0	153	13,9	73	6,7	85	7,7	38	3,5	40	3,6	6	0,5	1097	100
bier	394	35,9	170	15,5	120	10,9	117	10,7	118	10,7	167	15,2	12	1,1	1098	100
wijn	512	47,5	263	24,4	118	10,9	105	9,7	43	4,0	34	3,2	4	0,4	1085	100
sterke drank	680	62,0	205	18,7	87	7,9	64	5,8	32	2,9	23	2,1	5	0,5	1096	100
alcoholpops	785	71,8	133	12,1	57	5,2	63	5,7	31	2,8	26	2,4	8	0,7	1103	100
andere (aperitief-long drink)	615	55,9	246	22,3	107	9,7	75	6,8	34	3,1	18	1,6	6	0,5	1101	100
pijnstillers	437	39,7	391	35,5	128	11,6	86	7,8	23	2,1	24	2,2	13	1,2	1102	100
kalmeermiddelen	1047	95,2	30	2,7	7	0,6	6	0,5	1	0,1	5	0,5	4	0,4	1100	100
slaapmiddelen	1055	95,9	34	3,1	4	0,4	4	0,4	0	0	1	0,1	2	0,2	1100	100
opwekmiddelen	1063	96,7	22	2,0	5	0,5	1	0,1	1	0,1	2	0,2	5	0,5	1099	100
vermageringsmiddelen	1072	97,5	10	0,9	4	0,4	4	0,4	1	0,1	6	0,5	2	0,2	1106	100
cannabis	932	84,5	61	5,5	28	2,5	26	2,4	20	1,8	22	2,0	14	1,3	1103	100
heroïne	1102	99,8	1	0,1	1	0,1	0	0	0	0	0	0	0	0	1104	100
cocaïne	1099	99,7	3	0,3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1102	100
ntsc	1104	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1104	100
tripmiddelen	1081	97,9	17	1,5	3	0,3	2	0,2	0	0	1	0,1	0	0	1111	100
hallucinogenen	1070	96,9	22	2,0	6	0,5	4	0,4	2	0,2	0	0	0	0	1104	100
amfetamines	1065	96,6	23	2,1	3	0,3	3	0,3	4	0,4	5	0,5	0	0	1103	100
xtc	1070	96,9	19	1,7	4	0,4	7	0,6	1	0,1	3	0,3	0	0	1110	100
snuifmiddelen	1066	96,6	20	1,8	5	0,5	5	0,5	3	0,3	5	0,5	0	0	1104	100

Tabel 5: De niet-gebruikers, occasionele en regelmatige gebruikers van tabak en alcohol, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

	tabak								alcohol							
	12-13 jaar		14 jaar		15 jaar		16-18 jaar		12-13 jaar		14 jaar		15 jaar		16-18 jaar	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
niet-gebruiker	206	***75,2***	173	***62,2***	15	***62,0***	159	***49,2***	88	***32,2***	50	***18,3***	32	***15,1***	34	***11,1***
occasionele ge-bruiker	39	***14,2***	37	***13,3***	27	***12,5***	27	***8,4***	157	***57,5***	150	***54,9***	109	***51,4***	110	***35,8***
regelmatige ge-bruiker	29	***10,6***	68	***24,5***	55	***25,5***	137	***42,4***	28	***10,3***	73	***26,7***	71	***33,5***	163	***53,1***

Tabel 6: De frequentie van het cannabisgebruik het afgelopen jaar naar leeftijd, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

	Cannabis			
	12-14jaar		15-18 jaar	
	N	%	N	%
niet-gebruiker	517	***92,8***	415	***76,0***
minder dan eenmaal per maand	18	***3,2***	43	***7,9***
1 maal per maand	10	***1,8***	18	***3,3***
meerdere malen per maand	3	***0,5***	23	***4,2***
1 maal per week	7	***1,3***	13	***2,4***
meerdere malen per week	2	***0,4***	20	***3,7***
dagelijks	0	***0***	14	***2,6***

Tabel 7: Het aantal jongeren dat voor geld speelt naar soort gokken en frequentie, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

Soort gokken	**nooit**		**zelden**		**maandelijks**		**wekelijks**		**dagelijks**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
op speelautomaten	774	***68,7***	258	***22,9***	52	***4,6***	40	***3,5***	3	***0,3***
met wedden	545	***48,5***	457	***40,7***	77	***6,9***	31	***2,8***	13	***1,2***
met kaarten	805	***72,1***	235	***21,0***	38	***3,4***	30	***2,7***	9	***0,8***
met de lotto	622	***55,4***	342	***30,5***	82	***7,1***	73	***6,5***	4	***0,4***

Tabel 8: Het aantal leerlingen dat de volgende instanties/personen wil aanspreken inzake drugproblemen, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

Wie/wat?	**12-14 jaar**		**15-18 jaar**		**totaal**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
1. beste vriend(in)	321	***57,6***	397	***72,6***	718	***65,0***
2. ouders	265	***47,7***	210	***38,5***	475	***43,2***
3. Druglijn	200	***36,1***	181	***33,2***	381	***34,7***
4. broer of zus	149	***26,8***	205	***37,5***	354	***32,2***
5. vertrouwensleerkracht	144	***36,0***	87	***26,0***	231	***21,0***
6. PMS-/MST-medewerker	109	***19,6***	80	***14,7***	189	***17,2***

Tabel 9: Het aantal leerlingen dat zich al dan niet goed voelt op school, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

	N	%
ZICH GOED VOELEN IN DE KLAS		
1. De meeste klasgenoten schieten beter met elkaar op dan met mij.	233	20,3
2. Ik heb in deze klas weinig vrienden of vriendinnen.	150	13,0
3. Als ik klasgenoten vraag of ze me willen helpen, dan zijn er genoeg die dat doen.	922	80,3
4. Ik kan goed met mijn klasgenoten opschieten.	1027	89,3
ZICH GOED VOELEN OP SCHOOL		
5. Ik heb geen zin om naar school te gaan.	530	46,9
6. Als ik mag kiezen, zit ik liever op een andere school.	285	25,0
7. Ik voel me goed op school.	790	69,7
ASSERTIVITEIT		
8. Als we in de klas met zijn allen ergens over praten, durf ik best te zeggen wat ik ervan denk.	976	84,7
9. Ik vind het vervelend om voor de klas te moeten komen.	665	57,8
10. Als een leraar/lerares boos op mij is voor iets dat ik niet gedaan heb, dan durf ik dat best te zeggen.	1003	87,1
11. Als de leraar/lerares mij iets vraagt in de klas, voel ik me verlegen.	129	11,2
SCHOOLWERK		
12. De meeste vakken op school vind ik vervelend.	582	50,6
13. Ik vind dat we op school genoeg prettige dingen doen.	490	42,8
14. Ik vind dat de meeste leerkrachten te weinig met ons babbelen.	574	49,9
15. Meestal heb ik plezier in het werk voor school.	264	23,2

Tabel 10: Het aantal leerlingen dat meerdere of andere activiteiten tijdens de middag wil, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

meer of andere activiteiten tijdens de middag?	N	%
neen	304	26,7
ja	836	73,4
totaal	1139	100

Tabel 11a: De belangrijkst redenen waarom jongeren wel illegale drugs gebruiken, uitgedrukt in absolute aantallen en percentages.

Motieven waarom jongeren wel illegale drugs gebruiken	**12-14 jaar**		**15-18 jaar**		**jongen**		**meisje**		**totaal**	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
voor de kick	353	***61,1***	295	***51,4***	530	***55,6***	134	***55,4***	648	***56,2***
om stoer te doen	354	***61,5***	258	***45,0***	510	***53,6***	120	***49,6***	612	***53,3***
uit nieuwsgierigheid	218	***37,8***	235	***40,9***	359	***37,5***	111	***45,9***	453	***39,4***
omdat ze onder druk staan van hun vrienden	203	***35,1***	131	***22,8***	268	***28,1***	78	***32,2***	334	***29,0***
om zich goed te voelen	105	***18,2***	146	***25,4***	210	***22,0***	53	***21,9***	251	***21,8***

Tabel 11b: De belangrijkste redenen waarom jongeren geen illegale drugs gebruiken, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

Motieven waarom jongeren geen illegale drugs gebruiken	**12-14 jaar**		**15-18 jaar**		**jongen**		**meisje**		**totaal**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
omdat ze die niet nodig hebben	296	***50,9***	323	***56,3***	511	***53,4***	137	***56,4***	619	***53,6***
omdat ze bang zijn om verslaafd te worden	314	***54,0***	257	***45,0***	484	***50,7***	111	***45,7***	571	***49,6***
uit schrik voor hun ouders	163	***28,1***	206	***36,1***	305	***32,0***	74	***30,5***	369	***32,1***
omdat illegale drugs gevaarlijk zijn	192	***33,0***	174	***30,5***	304	***31,9***	75	***30,9***	366	***31,8***
omdat ze te duur zijn	163	***28,1***	155	***27,1***	259	***27,1***	68	***28,0***	318	***27,6***
omdat ze een sterke persoonlijkheid hebben	122	***21,0***	154	***26,4***	228	***23,9***	63	***25,4***	276	***23,9***

Tabel 11c: De belangrijkste redenen waarom jongeren geen illegale drugs gebruiken, uitgedrukt in absolute aantallen en %: volgens de leerlingen die nog nooit illegale drugs hebben gebruikt versus de leerlingen die wel ooit illegale drugs hebben gebruikt.

Nooit illegale drugs gebruikt			ooit illegale druggebruikers		
Motieven om niet te gebruiken	**N**	**%**	**Motieven om niet te gebruiken**	**N**	**%**
Omdat ze die niet nodig hebben	479	57,5	Omdat ze bang zijn verslaafd te worden	129	52,0
Omdat ze bang zijn verslaafd te worden	391	47,1	Omdat ze die niet nodig hebben	114	46,0
Omdat illegale drugs gevaarlijk zijn	280	33,7	Uit schrik voor de ouders	107	43,1
Uit schrik voor hun ouders	233	28,1	Omdat ze te duur zijn	90	36,3
Omdat ze een sterke persoon-lijkheid hebben	220	26,5	Omdat de politie hen zou kunnen betrappen	70	28,2

Tabel 11d: De belangrijkste redenen waarom jongeren wel illegale drugs gebruiken, uitgedrukt in absolute aantallen en %: volgens de leerlingen die nog nooit illegale drugs hebben gebruikt, volgens de leerlingen die wel ooit illegale drugs hebben gebruikt.

Nooit illegale drugs gebruikt			ooit- illegale druggebruikers		
Motieven om wel te gebruiken	**N**	**%**	**Motieven om wel te gebruiken**	**N**	**%**
Om stoer te doen	491	59,2	Voor de kick	120	47,8
Voor de kick	486	58,6	Uit nieuwsgierigheid	115	45,8
Uit nieuwsgierigheid	317	38,2	Om stoer te doen	94	37,5
Omdat ze onder druk staan van hun vrienden	294	35,4	Om zich goed te voelen	85	33,9
Omdat ze onder stress staan	171	20,6	Om zich te ontspannen	44	17,5

Tabel 12: Het percentage jongeren dat op een plaats is geweest waar illegale drugs werden gebruikt, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

frequentie	**12-14 jaar**		**15-18 jaar**		**totaal**	
	N	%	N	%	N	%
nooit	321	58,7	157	29,0	478	43,9
1 of 2 keer	119	21,8	110	20,3	229	21,0
af en toe (max 1X/maand)	70	12,8	134	24,7	204	18,7
vaak (min 1X/week)	37	6,8	141	26,0	178	16,3

Tabel 13: Het aantal jongeren dat de reactie weergeeft van vrienden en ouders in verband met het proberen en het gebruik van cannabis, uitgedrukt in absolute aantallen en %.

reactie...	**afkeuren**		**niet reageren**		**goedkeuren**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
1. ... beste vrienden bij proberen van cannabis	637	59,1	346	32,1	96	8,9
2. ... beste vrienden bij gebruik van cannabis	730	67,5	272	25,2	79	7,3
3. ... ouders bij proberen van cannabis	1039	95,9	37	3,4	7	0,6
4. ... ouders bij gebruik van cannabis	1057	97, 6	19	1,8	7	0,6